

KULTUURIMINISTEERIUM

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

ETENDUSKUNSTID

Loomemajanduse kaardistus 2023

Põhitegevusala

- Teater
- Tants
- Festivalid

Kokku (2023)

Äri- ja mittetulundusühingute arv	829
Hõivatute arv	2030
Kogutulu (mln €)	100,5

KANTAR EMOR

Sisukord

Sisukord	1
1. Sissejuhatus	3
1.1 Etenduskunst tegevusalade klassifikatsioonis	3
2. Lühikokkuvõte	4
3. Pakkumine	5
3.1 Väärtusahel	5
3.2 Etenduskunstide valdkonna ülevaade	6
3.3 Etendusasutused	8
3.4 Festivalid	13
3.5 Väliskaubandus	14
4. Nõudlus	16
4.1 Teatrikülastamine	16
4.2 Elanikkonna huvi erinevate lavastusliikide vastu	16
4.3 Avaliku sektori huvi	16
5. Organisatsioon ja poliitika	18
5.1 Organisatsioonid	18
5.2 Riiklikud toetusmeetmed	20
5.3 Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	23
6. Haridus ja kutse omandamine	26
6.1 Kõrgkoolid ja erialad	26
6.2 Kutseharidus ja erialad	28
6.3 Lõpetanute arv	28
6.4 Täienduskoolitused	31
6.5 Huviharidus	31
7. SWOT analüüs	33
7.1 Tugevused	33
7.2 Nõrkused	33
7.3 Arenguvõimalused	34
7.4 Takistused ja ohud	34

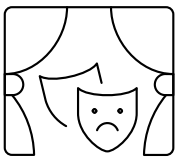
8. Arengusuunad

36

Lisa 1 – EMTAK 2008

37

1. Sissejuhatus

Käesolevas peatükis keskendume etenduskunstide valdkonna ülevaatele, käsitledes eeskätt **sõna- ja tantsukunsti** loojate tegevust, kuid kaasame osaliselt ka muusika, kaasaegse tsirkuse ja objektiteatri väljendusvormid. Vaatluse all on valdkonda iseloomustavad sisulised ja majanduslikud näitajad, sealhulgas ettevõtete arv ja müügitulu, mittetulundusühingute omatulu ja saadud toetused, töötajate arv, väliskaubanduse näitajad, nõudlus ning valdkonna riiklik rahastus. Kasutatud andmed põhinevad ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruannetel. Täiendavalt on ülevaatesse käsitsi lisatud ka olulised valdkonna avaliku sektori asutused, kes ei esita oma majandusaasta aruandeid Äriregistrile.

Publiku kohalolu on etenduskunstide lahutamatu osa, mistõttu on ka selles ülevaates suur **fookus teatritel**, mis toovad kokku etenduskunstide teoseid nende vaatajatega. Eestis kogub ja koondab teatrialast statistikat **Eesti Teatri Agentuur**. Teatrid saab liigitada sõna-, tantsu- ja muusikateatriteks ning etenduskunstikeskusteks/produktioonimajadeks, kuid piirid ei ole alati selged. Puhtakujulisest muusikateatrist võib Eestis rääkida vaid Rahvusoper Estonia puhul, Teater Vanemuine tegutseb nii muusika, tantsu- kui sõnateatrina. Sõnalavastusteatridki toovad välja muusikalavastusi. Riiklik statistika on teatrid analüüsides jaganud teatrid avalik-õiguslikeks, riigi osalusel asutatud sihtasutusteks, munitsipaalteatriteks (MTÜ) ja eraõiguslikeks väiketateatriteks (valdavalt mittetulundusühingute vormis).

Aruande eesmärk on anda ülevaade etenduskunstide valdkonna majandustegevusest, keskendudes peamistele näitajatele, nagu ettevõtete ja töötajate arv, müügitulu, väliskaubandus, nõudlus ja finantseerimine. Lisaks käsitletakse valdkonna tugistruktuure, sealhulgas mittetulundusühingute tegevust, riiklikku rahastust, hariduse olukorda ja arenguprognose.

1.1 Etenduskunst tegevusalade klassifikatsioon

Käesoleva uuringu aluseks on ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruanded, milles tegevusvaldkonnad on liigitatud vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile EMTAK 2008. Selle klassifikaatori alusel saavad sõna- ja tantsukunsti valdkonnas tegutsevad ettevõtted oma tegevuse registreerida järgmiste koodide alla:

- **Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine** (EMTAK 90011);
- **Lavakunsti abitegevused** (EMTAK 90021);
- **Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus** (EMTAK 90041).

Vaatamata sellele esines mitmeid näite- või tantsukunstiga tegelevaid ühinguid, kes olid registreeritud enda tegevust teiste loomevaldkondade EMTAK-koodide alla. Näiteks olid paljud valdkonna vabakutselised loomeisikud (sh näitlejad ja dramaturgid) märkinud oma tegevusalaks koodi 90031 – kunstialane loometegevus. Lisaks ei võimaldanud 2008. aasta klassifikaator selgelt eristada etenduskunstide valdkonna tuumik- ja sidustegevusi. Näiteks EMTAK kood 90021 – lavakunsti abitegevused – hõlmas lisaks tehnilistele tugiteenustele, nagu helindus ja valguskujundus, ka otseseid loovtegevusi, nagu lavastamine ja näitejuhtimine.

3. Pakkumine

3.1 Väärtusahel

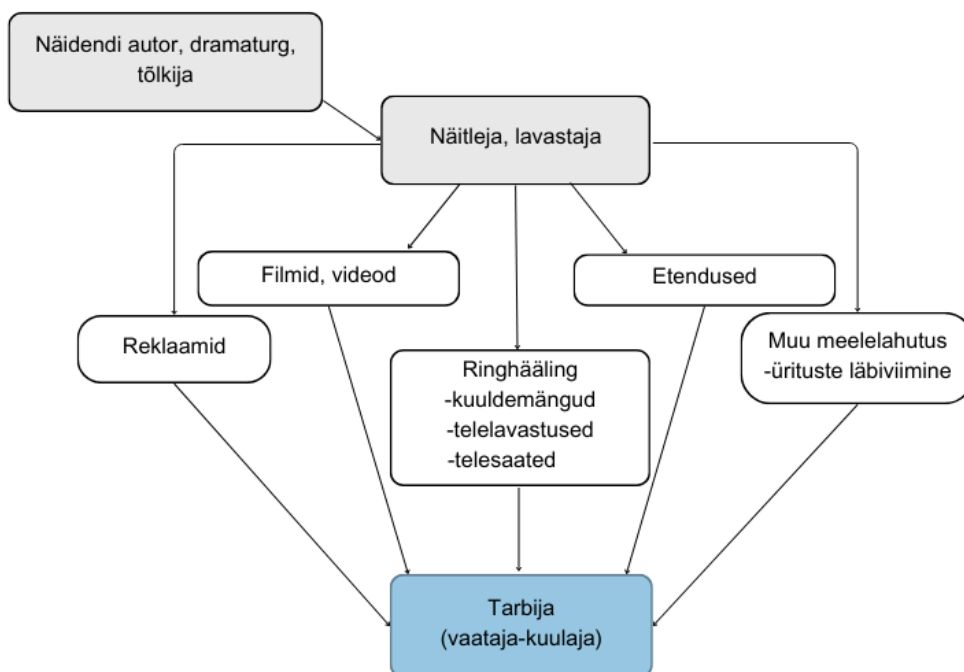
Etenduskunst põhineb mitme osapoole tihedal koostööl. **Dramaturg** või kirjandusteose autor loob lavastuse idee ja sisulise lähtealuse. **Lavastaja või koreograaf** arendab selle kunstiliseks tervikuks, **näitleja või tantsija** viib selle laval publikuni ning etendusasutus tagab vajalikud tingimused nii loovisikute tööks kui ka vaatajakogemuseks (vt Joonis 1).

Tegemist on siiski lihtsustatud skeemiga – tegelikkuses võivad dramaturgi, lavastaja ja esitaja rollid olla tihedalt läbipõimunud, ning sageli täidab üks isik mitut rolli korraga.

Näitlejate ja lavastajate töö ei piirdu üksnes traditsioonilise teatrietendusega. Nende loomet panustatakse ka paljudesse teistesse loome- ja meediavaldkondadesse: ringhäälingusse (nt kuuldemängud, telelavastused, telesaated), filmitööstusesse, reklaami ning erinevatesse meelelahutusvormidesse, sealhulgas sündmuste korraldamisse.

Lõpptarbija – **teose vaataja ja kuulaja** – on väärtusahela viimane, kuid määrava tähtsusega lüli. Just tema huvi, tähelepanu ja osalus annavad loomeprotsessile nii ühiskondliku tähenduse kui ka majandusliku jätkusuutlikkuse.

Joonis 1. Etenduskunstide valdkonna väärtusahel

3.2 Etendus kunstide valdkonna ülevaade

3.2.1 Üldised majanduslikud näitajad

Eesti etendus kunstide valdkonna peamised majandusnäitajad, milleks on organisatsioonide ja asutuste arv, hõivatute arv, tulu ja kasum, on esitatud tabelis 1. Loomemajanduse valdkondade aruannetes on 2023. aasta tulemused läbivalt võrreldud ka 2019., 2015. ja 2011. aasta uuringute andmetega.

Ühingute ja töötajate arv

Äriregistri andmetel tegutses 2023. aastal etendus kunstide valdkonnas kokku **829 ühingut**. Nendest 461 olid äriühingud, 346 mittetulundusühingud, 19 sihtasutused, 2 kohaliku omavalitsuse asutused ja 1 avalik-õiguslik juriidiline isik. Aastatel 2019–2023 kasvas etendus kunstide valdkonnas tegutsevate ühingute arv 771-lt 829-ni, mis tähendab 7% kasvu nelja aasta jooksul. Kasv tulenes peamiselt mittetulundusühingute arvu suurenemisest, mis oli ligikaudu 28%. Äriühingute arv kasvas samal perioodil tagasihoidlikumalt, umbes 9%.

Olemasolevate andmete põhjal saab etendus kunstide valdkonnas hõivatud inimeste arvu hinnata vaid ligikaudselt. Äriregistri andmetel oli 2023. aastal äriühingutes (OÜ), mittetulundusühingutes (MTÜ) ja sihtasutustes (SA) hõivatud kokku 1362 töötajat¹. Lisaks oli valdkonnas hõivatud 88 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE).

Kõigi loomemajanduse valdkondade ülevaadete puhul on kasutatud lähenemist, et neile ettevõtetele, kus 2023. aasta müügitulu ületas **11 640 eurot**, kuid töötajate arvuks oli majandusaasta aruandes märgitud null, arvestati siiski **üks töötaja**. Sellist korrigeerimist on vaja selleks, et saada töötajate arvust adekvaatsem ülevaade (ilma töötajateta ei ole võimalik sellises mahus müügitulu teenida). Müügitulu piiri seadmisel on võetud aluseks 12 kordne miinimum kuupalk koos sotsiaalmaksu (33%) ja ettevõtte töötuskindlustusega (0,8%).

Äriregistri andmetes ei kajastu aga avalik-õigusliku juriidilise isiku Rahvusoper Estonia ega munitsipaalasutustena tegutsevate Tallinna Linnateatri ja Paide Teatri töötajate arv. Rahvusoper Estonia majandusaasta aruande kohaselt oli 2023. aastal teatris täistööajale taandatud hõivatud 390 töötajat. Maksu- ja Tolliameti andmetel oli 2023. aastal Tallinna Linnateatris keskmiselt hõivatud 150 inimest ja Paide Teatris 40 inimest.² Maksu- ja Tolliameti andmed ei ole küll täistööajale taandatud ega ole otseselt võrreldavad Äriregistri statistikaga, kuid need annavad siiski ülevaate munitsipaalteatrite tööjõu ligikaudselt mahust.

Kokkuvõttes võib kättesaadavate andmete põhjal hinnanguliselt öelda, et **etendus kunstide valdkonnas on hõivatud ligikaudu 2030 inimest**. Neist 291 töötab äriühingutes, umbes 1651 mittetulundus- või avalikus sektoris ning 88 tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE). Võrreldes 2019. aastaga on valdkonna koguhõivatute arv vähenenud 8%, peamiselt registreeritud FIE-de ja ärisektoris hõivatute arvu vähenemise tõttu.

Tulud

Eesti etendus kunstide valdkonna **kogutulu** ulatus 2023. aastal **100,5 miljoni euroni**, mis tähistab 49% kasvu võrreldes 2019. aastaga. Kogutulu koosneb nii ettevõtlusest teenitud müügitulust kui ka mittetulundus- ja avaliku sektori tuludest, millest viimased põhinevad valdavalt riiklikul rahastusel.

Etendus kunstide valdkonnas on **keskne roll avalikul ja mittetulundussektoril** ning see on üks **enim riiklikult toetatud** loomemajanduse harusid. Aastal 2023 ulatus selle sektori tulu **86 miljoni euroni**, moodustades kogutulust valdava enamuse ehk 86%. Võrreldes 2019. aastaga on sektori tulu kasvanud 79%, mis viitab riikliku rahastuse märkimisväärsele suurenemisele. Kogutulu 49% kasv ongi suuresti tingitud just mittetulundusliku ja avaliku sektori laienemisest ning rahastuse kasvust. Sektori suurimateks

¹ Äriregistris on kajastatud töötajate keskmine arv taandatud täistööajale.

² Eesti Maksu- ja Tolliamet kogub andmeid töötajate arvu kohta kvartalite lõikes. Esitatud arvud näitavad keskmist töötajate arvu nelja kvartali põhjal.

organisatsioonideks on riigi- ja linnateatrid, mille tulused käsitletakse lähemalt peatükis 3.4.3 „Etendusasutuste tulud“.

Äriühingute müügitulu moodustas 14,4 miljonit eurot ning kasum ulatus 2,7 miljoni euroni. Võrreldes 2019. aastaga on valdkonna teenitud tulu vähenenud 18%, mis kujutab endast märkimisväärset langust, eriti arvestades aastatel 2019–2023 Eestis toimunud inflatsiooni.

Tabel 1. Etenduskunstide vallas tegutsevate ühingute põhinäitajad 2011–2023

	2011	2015	2019	2023	Muutus (%) 2019/2023
Äriettevõtted					
Äriettevõtete arv	128	283	423	461	+9
Töötajate arv	113	347	374	291	-22
Müügitulu (mln€)	5,3	9,7	15,7	14,4	-8
Kasum (mln €)	-	-	-	2,7	-
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	855	777	521	88	-83
FIE-de müügitulu (mln €)	0,005	0,004	0,003	0,07 ³	-
Mittetulundusühingud (MTÜ-d), Sihtasutused (SA), avalik-õiguslikud ja munitsipaalased asutused					
Ühingute ja asutuste arv	187	136	288	368	+28
Töötajate arv	2375	1880	1304	1651	+26
Kogutulu	42,7	54,9	48,1	86,0	+79
ETENDUSKUNSTIDE TEGEVUSALA KOKKU					
Ühingute ja asutuste arv	315	419	771	829	+7
Hõivatute arv	3343	3004	2199	2030	-8
Müügitulu (mln €)	-	-	-	14,5	-
Mittetulundus ja avaliku sektori tulu (tuh €)	-	-	-	86,0	-
Kogutulu (mln €)	52,5	69,0	67,2	100,5	+49

Allikas: 2011, 2015 ja 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri andmetel.

3.2.2 Suurimad äriühingud

Tuginedes Äriregistri andmetele on tabelis 2 esitatud Eesti etenduskunstide valdkonna kümme suurimat ettevõtet 2023. aasta müügitulu alusel. Nende ettevõtete kogumüügitulu ulatus ligi **3 miljoni euroni**, moodustades 24% kogu valdkonna äriettevõtete käibest. Kokku töötas nendes ettevõtetes 24 inimest ehk 9% kõigist äriettevõtetes hõivatud töötajatest. Võrdluseks: 2019. aastal moodustas kümne suurima ettevõtte kogukäive 18% kogu ärisektori müügitulust. Seega on nelja aastaga nende ettevõtete osakaal kasvanud, mis viitab tulude ebavõrdsemale jaotumisele valdkonnas.

³ FIE-d deklareerivad oma ettevõtlusest saadud tulu, mitte müügitulu. FIE-del on õigus oma ettevõtlusest saadud tulult arvestada maha ettevõtlusega seotud kulud. 2023. a aruandes on kajastatud FIE-de poolt tasutud riiklike maksude põhjal leitud ettevõtlustulu, kuid see on kindlasti kordades väiksem kui reaalne müügitulu, sest oma kulude maha arvestamisega on FIE-del võimalik maksustatavat tulu optimeerida. Kuna meetodikast ei selgu, kuidas varasemalt on FIE-de müügitulu leitud, ei ole mõistlik tulemusi eelnevate aastatega võrrelda.

2023. aastal olid suurima müügituluga ettevõtted **Vana Baskini Teater OÜ**, mille repertuaaris on rohkelt satiirilisi ja meelelahutuslikke komöödiaid (684,1 tuhat eurot), **Lavastuskoda OÜ**, kes korraldab põnevusžanris tegutseva Kellerteatri tegevust (435,1 tuhat eurot), ning **Dance Factory OÜ**, mis tegeleb tantsu- ja laulushow'de tootmisega (390,7 tuhat eurot).

Kümne suurima müügituluga ettevõtte hulgas on valdavalt need, kes tegutsevad meelelahutusele suunatud etenduskunstide vallas. Nende seas on nii klassikalisi komöödiavastusi pakkuvaid tegijaid, nagu Komöödiateater OÜ, kui ka *stand-up* komöödiaga tegelevad Fire Bear OÜ ja Sõge OÜ. Esindatud on ka visuaalse ja muusikalise suunilusega meelelahutus, eelkõige tantsu- ja kabareeshow'd. Selle valdkonna ettevõtete hulka kuuluvad lisaks Dance Factory OÜ-le ka Utopia Entertainment OÜ, kelle põhitegevuseks on kabaree-etenduste korraldamine, ning Cascade OÜ, kes toob lavale varietee-lavastusi ja tegutseb Viru Varietee brändi all.

Tabel 2. Suuremad etenduskunstide äriühingud müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023

2019	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
Teater OÜ	735,6	-	Vana Baskini Teater OÜ	684,1	7
Dance Factory OÜ	590,5	-	Lavastuskoda OÜ	435,1	4
Prem Productions OÜ	272,3	-	Dance Factory OÜ	390,7	6
Vana Baskini Teater OÜ	223,0	-	Komöödiateater OÜ	343,1	1
Komöödiateater OÜ	204,1	-	Fire Bear OÜ	318,7	1
Akster Grupp OÜ	187,7	-	Utopia Entertainment OÜ	282,5	3
JJ-Entertainment OÜ	173,4	-	Trumm OÜ	280,1	1
Utopia Entertainment OÜ	154,1	-	OÜ Sõge	273,8	1
BellaVia OÜ	134,6	-	Dvinjaninov OÜ	210,2	2
Haltuurakunst OÜ	117,9	-	Cascade OÜ	202,6	1
Kokku TOP 10	2793,2	-	Kokku TOP 10	3420,9	27
TOP 10 osakaal (%)	18	-	TOP 10 osakaal (%)	24	9

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri andmetel.

Vahekokkuvõte: Etenduskunstide valdkonna koondvaade

- ❖ Etenduskunstide valdkonnas tegutses 2023. aastal 829 asutust, mis on 7% rohkem kui 2019. aastal. Kasv tulenes eelkõige mittetulundusühingute arvu suurenemisest (+28%), samas kui äriühingute arv kasvas tagasihoidlikumalt (+9%).
- ❖ Valdkonnas oli hõivatud ligikaudu 2030 inimest (-8%). Neist 81% töötas avalikus ja mittetulundussektoris, kus hõive kasvas (+26%). Äri sektori hõive seevastu vähenes (-22%).
- ❖ Valdkonna kogutulu ulatus 100,4 miljoni euroni. Avaliku ja mittetulundussektori tulu kasvas märkimisväärselt (+79%) ning moodustas 86 miljonit eurot. Äriühingute tulu langes (-8%) ja oli 14,4 miljonit eurot.
- ❖ Äri sektori kümne suurima müügituluga ettevõtte seas domineerivad meelelahutusvaldkonna teatrid ja tootmisega seotud ettevõtted (nt šõud ja komöödia), kelle osakaal äri sektori kogutulust oli 24%.

3.3 Etendusasutused

Etenduskunstide valdkonnas on etendusasutustel keskne roll, kuna just nende kaudu kohtuvad loominguine väljendus ja publik – viimane on etendamise lahutamatu osa. Seetõttu pakub väärtuslikku sissevaadet

valdkonda ka statistika, mis on kogutud üksnes Eesti teatrite kohta. Eestis teatrialast statistikat kogub ja koondab **Eesti Teatri Agentuur**.

Kuna loomemajandusliku kaardistamise aluseks on professionaalne äritegevus ei et harrastusteatreid ja nendega seotud juriidilisi isikuid sinne arvestus ei hõlma.

Järgnevates alapeatükkides antakse ülevaade Eestis tegutsevatest teatritest, nende tegevusmahust ning majandusnäitajatest, sealhulgas teenitud tuludest ja saadud toetustest.. Tuleb rõhutada, et teatrid on osa laiemast etenduskunstide valdkonnast ning nende andmed on arvesse võetud ka eelnevates koondarvutustes.

3.3.1 Etendusasutuste arv

Eesti teatrite võrgustik koosneb avalik-õiguslikest asutustest, riigi osalusel asutatud sihtasutustest ning munitsipaal-, era- ja harrastusteatritest. Käesoleva uurimuse kontekstis on oluline rõhutada, et enamik Eesti püsietendusasutustest kuulub avalikku või mittetulunduslikku sektorisse. Ka paljud eraetendusasutused tegutsevad mittetulundusühingute või sihtasutustena ning vaid vähesed neist on registreeritud äriühingutena. Eesti Teatri Agentuuri koostatud statistika hõlmab **55 püsivalt tegutsevat Eesti teatrit**, mida on tutvustatud tabelis 3.

Enamik Eestis tegutsevatest teatritest on sõnateatrid, kus etenduse sisu edastatakse peamiselt kõne ja dialoogi kaudu. Ainus Eesti teater, mis tegutseb puhtalt muusika- ja tantsuteatrina, on Rahvusoper Estonia, kus viljeletakse mitmesuguseid muusika- ja tantsuteatri žanre, nagu ooper, operett, muusikal ja ballett. Tartu Vanemuise teater on mitmekesise repertuaariga – lavale jõuavad nii sõna-, tantsu- kui ka muusikalavastused. Nüüdistantsuga tegelevad valdavalt eraetendusasutused, nagu Tallinna Tantsuteater, Eesti Tantsuagentuur, Fine5 Tantsuteater ja Sõltumatu Tantsu Lava. Samas kuuluvad nüüdistantsu lavastused ka Vanemuise teatri ja Rahvusoper Estonia repertuaari.

Tabel 3. Eestis püsivalt tegutsevad teatrid 2023. aasta seisuga

Etendusasutus	Etendusasutuse liik	Asukoht
Avalik-õiguslikud asutused		
1. Estonia	Muusika, Tants	Tallinn
Munitsipaal-etendusasutused		
2. Paide Teater	Sõna	Paide
3. Tallinna Linnateater	Sõna	Tallinn
Riigi osalusega sihtasutustena tegutsevad etendusasutused		
4. Eesti Draamateater	Sõna	Tallinn
5. Eesti Noorsooteater	Sõna	Tallinn
6. Endla Teater	Sõna	Pärnu
7. Kuressaare Teater	Sõna	Kuressaare
8. Rakvere Teater	Sõna	Rakvere
9. Ugala Teater	Sõna	Viljandi
10. Vanemuine	Sõna, Muusika, Tants	Tartu
11. Vene Teater	Sõna	Tallinn
Eraetendusasutused		
12. Ajateater	Sõna	Tallinn
13. Alexela Loomelava	Tants	Tartu
14. Arena	Sõna	Tallinn
15. Draakonipesa	Sõna	Tallinn

16. Eesti Tantsuagentuur	Tants	Tallinn
17. Ekspeditsioon	Sõna	Tallinn
18. elektron	Sõna	Tallinn
19. Emajõe Suveteater/Karlova Teater	Sõna	Tartu
20. Fine5 Tantsuteater	Tants	Tallinn
21. Goltsman Ballet	Tants	Tallinn
22. Ilieh	Tants	Tartu
23. Ilmarine	Sõna	Narva
24. Improteater Impeerium	Sõna	Tallinn
25. Kanuti Gildi SAAL	Etenduskunstikeskus	Tallinn
26. Kellerteater	Sõna	Tallinn
27. Kinoteater	Sõna	
28. Miksteater	Sõna	Tallinn
29. Must Kast	Sõna	Tartu
30. Müüdid Naer	Sõna	Võru
31. Oma Lava	Sõna	Tallinn
32. Piip ja Tuut Teater	Sõna	Tallinn
33. R.A.A.A.M.	Sõna	Tartu
34. Rakvere Tantsuteater	Tants	Rakvere
35. Ruum Raam Ring	Sõna	Tallinn
36. SKENE Katus Kunstile	Sõna	Tallinn
37. Sundown Entertainment	Sõna	Harjumaa
38. Sõltumatu Tantsu Lava	Etenduskunstikeskus	Tallinn
39. Tartu Uus Teater	Sõna	Tartu
40. Teater Kelm	Sõna	Tallinn
41. Teater Nuutrum	Sõna	Tallinn
42. Teater Sõber	Sõna	Tallinn
43. Teatribuss	Sõna	Tallinn
44. TEMUFI	Sõna	Viljandi
45. Teoteater	Sõna	Tallinn
46. Theatrum	Sõna	Tallinn
47. THORS teater	Sõna	Tallinn
48. Tuuleveski	Sõna	Jõhvi
49. Vaba Lava	Etenduskunstikeskus	Tallinn
50. Vana Baskini Teater	Sõna	Tartu
51. Varius	Sõna	Tallinn
52. VAT Teater	Sõna	Tallinn
53. Vene Nukuteater	-	Tallinn
54. Von Glehni Teater	Sõna	Tallinn
55. Von Krahli Teater	Sõna	Tallinn

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

3.3.2 Etendusasutuste lavastuste ja etenduste arv

Etenduskunside valdkonna turumahu ja pakkumise oluliseks näitajaks on lavastuste ja etenduste arv teatrites. Statistikaameti andmetel andsid Eesti kutselised etendusasutused **2023. aastal kokku 7188 etendust**, millest 7029 toimusid Eestis. Etenduste koguarv oli samal tasemel 2019. aastaga, mil anti kokku 7116 etendust (vt Tabel 4).

Kuigi etenduste koguarv jäi samaks, oli 2023. aastal laval rohkem erinevaid lavastusi. **Uuslavastuste osakaal kõikidest lavastustest** oli aga sarnane 2019. aastaga (38% ja 36% vastavalt).

Avalik-õiguslikud, riigi asutatud sihtasutused ning munitsipaalteatrid andsid 2023. aastal kokku 3667 etendust, mida külastati ligikaudu 893 500 korral. Eraetendusasutused pakkusid ligikaudu sama palju etendusi (3521), kuid kogusid peaaegu poole vähem vaatajaid – umbes 434 500. Aastatel 2019–2023 toimus märkimisväärne **eraetendusasutuste arvu vähenemine**: kui 2019. aastal tegutses neid 53, siis 2023. aastaks oli see arv langenud 44-le, mis tähendab ligi 17% vähenemist.

Tabel 4. Eesti püsietendusasutuste etenduste, lavastuste ja vaatajate arv aastatel 2023 ja 2019

	2019	2023	Muutus
Riigi- ja linnateatrid			
Teatrite arv	10	11	+10%
Etenduste arv	3775	3667	-3%
Lavastuste arv (sh uuslavastused)	314	307	-2%
Vaatajate arv (tuhat)	872,6	893,5	+2%
Eraetendusasutused			
Teatrite arv	53	44	-17%
Etenduste arv	3341	3521	+5%
Lavastuste arv (sh uuslavastused)	299	409	+37%
Vaatajate arv (tuhat)	408, 2	434,5	+6%
ETENDUSASUTUSED KOKKU			
Teatrite arv	63	55	-13%
Etenduste arv	7116	7188	+1%
Lavastuste arv (sh uuslavastused)	613	716	+22%
Uuslavastusi	222	270	+21%
Vaatajate arv (tuhat)	1 280,9	1328,0	+4%

Allikas: Eesti Teatri Agentuur ja Statistikaamet

Tabelis 5 on esitatud Eesti teatrite etendused lavastusliikide lõikes. 2023. aastal domineerisid sõnalavastuste etendused (4707), moodustades 65% kõigist etendustest. Muusikalavastusi etendati 402 korral (5%). Tantsuetendusi anti 441 korral (6%), mis on 12% rohkem kui 2019. aastal.

Tabel 5. Eesti püsietendusasutuste etenduste arv lavastusliikide järgi 2023

	Sõna	Muusika	Tantsu	Nuku*	Muud**	Kokku
Riigi- ja linnateatrid	2583	300	171	216	397	3667
Eraetendusasutused	2124	102	270	417	608	3521

Kokku 2023	4707	402	441	633	1005	7188
Kokku 2019	4987	353	395	522	859	7116

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

3.3.3 Etendusasutuste tulud

Tabelis 6 on esitatud Eesti püsitateatrite omatulud, neile eraldatud toetused ning kogutulude koondandmed, pakkudes ülevaadet teatrite rahastamisest ja majandusmahust.

Etendusasutuste **omatulu** pärineb peamiselt **piletitulust omaetendustelt**, ehk asutuse enda loominguilisest tegevusest saadud tulust. Täiendavalt teenitakse tulu ruumide rendist, kohvikutegevusest, reklaami- ja trükiste müügist, üritusteenustest ning varade realiseerimisest. Tabelis on piletitulu toodud eraldi, kuna see on olulisem omatulu allikas, samas kui muud omatulu allikad on koondatud „muu majandustegevuse tulu” alla.

Teatrite **toetuste** peamisteks allikateks on riigieelarve, kohalike omavalitsuste toetused ning Euroopa Liidu struktuurivahendid ja raamprogrammid. Lisaks saadakse toetusi aeg-ajalt ka välismaistelt institutsioonidelt ja eraisikutelt. Tabelis hõlmavad „Toetused kokku” nii tegevustoetusi, projektitoetusi kui ka investeerimis- ja muid toetuse liike.

2023. aastal moodustas Eesti püsitateatrite **kogutulu 85,7 miljonit** eurot, mis tähendab 43% kasvu võrreldes 2019. aastaga, mil kogutulu ulatus 59,8 miljoni euroni. Omatulu moodustas ligikaudu 33% kogutulust, mis on veidi vähem kui 2019. aastal (35%). Toetused moodustasid 2023. aastal vastavalt 67% kogutulust.

Kõige märkimisväärsem kasv võrreldes 2019. aastaga toimus munitsipaalsetele etendusasutustele eraldatud toetustes. Kui 2019. aastal ulatus nende kogusumma 3,3 miljoni euroni, siis 2023. aastaks oli see kasvanud peaaegu 13 miljonini. Munitsipaalseteks etendusasutusteks on Tallinna Linnateater ja Paide Teater, kuid toetuste mahu suurenemine on seotud üksnes Tallinna Linnateatri tootmiskompleksi ja vanalinna rajatava uue teatrihoone ehituse rahastamisega. Tootmiskompleksi ehitus algas 2019. aastal, uue teatrihoone ehitus 2021. aastal. 2023. aastal sai Tallinna Linnateater investeringutoetusi ligikaudu 3 miljonit eurot riigieelarvest ja umbes 6,8 miljonit eurot Tallinna linna eelarvest. Investeringutoetused on suunatud eelkõige taristu rajamisele või renoveerimisele, on sihtotstarbelised ega ole kasutatavad jooksvate kulude katmiseks.

Tabel 6. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tulud 2019 ja 2023 (tuh €)

	2019	2023	Muutus (%)
Avalik-õiguslikud asutused			
Piletitulu	2801,6	3209,4	+14,6
Muu majandustegevuse tulu	2525,8	2654,6	+5,1
Toetused kokku	9467,8	11380,1	+20,2
Tulud kokku	14795,2	17244,7	+16,6
Munitsipaal-etendusasutused			
Piletitulu	1292,6	1756,9	+36,0
Muu majandustegevuse tulu	208,3	337,8	+62,7
Toetused kokku	3336,4	12991,9	+289,4
Tulud kokku	4837,3	15086,5	+211,8
Riigi osalusega sihtasutusena tegutsevad etendusasutused			
Piletitulu	8010,1	11155,8	+39,3
Muu majandustegevuse tulu	3226,1	4152,4	+28,7
Toetused kokku	21541,4	26729,1	+24,1

Tulud kokku	32777,6	42037,3	+28,3
Eraetendusasutused			
Piletitulu	2248,9	3687,2	+64,0
Muu majandustegevuse tulu	881,4	1462,4	+66,0
Toetused kokku	4152,2	6198,8	+49,3
Tulud kokku	7282,5	11348,4	+55,8
ETENDUSASUTUSED KOKKU			
Piletitulu	14 353,2	19808,3	+38,0
Muu majandustegevuse tulu	6881,6	8608,1	+25,1
Toetused kokku	38533,6	57300,5	+48,7
Tulud kokku	59768,4	85716,9	+43,4

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

3.4 Festivalid

2023. aastal toimus Eestis mitmeid suuremaid etenduskunste festivalide, mille raames anti 233 lavastuse põhjal kokku 276 etendust ning millel osales ligi 28 000 külastajat. Ülevaade toimunud festivalidest on esitatud tabelis 7.

Suurima külastajate arvuga festival oli **Koolitants 2023 tantsupäevad**, mille korraldas Eesti Tantsuagentuur. Tegemist on Eesti suurima laste ja noorte tantsufestivaliga, mis toob igal aastal lavale eri vanuseastmete tantsijaid üle kogu riigi. 2023. Kokku osales festivalil 8358 külastajat.

Teise suurema külastajate arvuga festival oli **Draama 2023**, mida korraldas SA Eesti Teatrfestival. Draama on Eesti teatri aastafestival, mis toimub traditsiooniliselt sügisel Tartus ning koondab endas valiku hooaja olulisematest uuslavastustest. 2023. aastal külastati festivali 5039 korral.

Tabel 7. Etenduskunste vallas toimunud suuremad festivalid aastal 2023

Festival	Lavastusi	Etendusi	Külastajaid kokku
1. Brigitta Festival	5	7	3230
2. Draama 2023	10	21	5039
3. Koolitants 2023 tantsupäevad	19	35	8358
4. Kõheda vastasmõju festival	18	31	1799
5. Made in Estonia Maraton	1	1	252
6. NAKS	6	9	684
7. Narva Ooperipäevad	3	3	450
8. Pidu võõras korteris	8	17	709
9. SAAL Biennaal	18	54	2235
10. Tallinn Treff Festival	17	34	3293
11. Vabaduse festival	9	13	1188
12. Ümberlülitus	9	11	429
Kokku	233	236	27666

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

3.5 Väliskaubandus

3.5.1 Eesti etenduskunst välisriikides

2023. aastal ulatus etenduskunste valdkonna äriühingute ekspordikäive Äriregistri andmetel 245 tuhande euroni. Suurim eksportija oli Dance Factory OÜ, mis tegutseb sõude tootmise ettevõtteks ning loob tantsu- ja lauluetendusi. OÜ Dance Factory eksport moodustas 75% kogu ekspordimahust. Peamiseks ekspordi sihtriigiks oli Soome. 2019. aastal oli etenduskunste valdkonda kuuluvate ühingute ekspordikäive 879,5 tuhat eurot – 4 aastaga on valdkonna äriettevõtete eksport vähenenud 72% võrra.

Siiski ei sobi äriregistri andmed hästi kogu etenduskunste valdkonna väliskaubanduse iseloomustamiseks, kuna need kajastavad vaid äriühingute tegevust. Samas tegutsevad paljud valdkonna olulisemad institutsioonid mittetulundusühingute ja sihtasutustena, kes ei esita oma ekspordimahte majandusaasta aruannetes samamoodi nagu äriühingud.

Etenduskunste ekspordi terviklikumaks mõistmiseks vaatame lisaks, kui palju etendusi annavad Eesti etendusasutused väljaspool Eestit. Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid 2023. aastal 23 Eesti teatrit etendusi 29 erinevas välisriigis. Kokku eksporditi 49 lavastust, mida mängiti 159 korral ligikaudu 34 000 vaatajale (vt tabel 3). Aastate võrdluses ilmneb, et alates 2015. aastast on nii välismaal antud etenduste arv kui ka publikuhulgad olnud langustrendis. Võrreldes 2019. aastaga vähenes 2023. aastaks välisriikides toimunud etenduste arv 20%. Publikuarvu langus oli seevastu mõõdukam – 8%.

Ekspertide hinnangul on **etenduskunste ekspordi langus** ajavahemikus 2019–2023 peamiselt seotud **koroonakriisiga**. Pandeemia tõttu kehtestatud piirangud peatasid etendustegevuse nii Eestis kui ka mujal maailmas. Viimane nn tavapärane aasta enne kriisi oli 2019, ning esimene piiranguteta aasta pärast seda oli 2023. Seega peegeldavad need andmed Eesti etenduskunste rahvusvahelistumise olukorda vahetult enne ja pärast koroonakriisist tingitud katkestust.

2023. aasta eksporditud lavastuste seas paistab silma **tantsulavastuste suur osakaal**. Tantsulavastuste ja sõnalavastuste arv oli ekspordis võrdne, kuigi repertuaaris on sõnalavastused tugevas ülekaalus. Kokku 49 eksporditud lavastusest olid 17 tantsulavastused ja 17 sõnalavastused. Samas moodustasid tantsulavastused kogu repertuaarist vaid 9 protsenti, sõnalavastused aga ligikaudu 60 protsenti. See kontrast rõhutab **tantsukunsti olulist rolli etenduskunste väliskaubanduses**. Loomeettevõtete küsitlusuuringus viidati samuti asjaolule, et eestikeelsele sõnateatrile on piiratud ekspordipotentsiaal, samas kui **keeleneutraalsed lavastused** pakuvad märksa suuremaid võimalusi rahvusvahelisel turul.

2023. aastal andis kõige rohkem etendusi välismaal Kanuti Gildi Saal (MTÜ Teine Tants), kes viis 16 lavastust 12 erinevasse riiki ja andis seal kokku 40 etendust enam kui 2 500 vaatajale. Neile järgnes teater R.A.A.M, kes vahendas 3 lavastust 8 riiki, kus anti kokku 21 etendust 4 362 vaatajale. Kõige suurema vaatajaskonna kogus välismaal Rahvusoper Estonia. Nende balletilavastust *Luikede järv*, mille autor on Toomas Edur, esitati seitse korda ning seda käis vaatamas kokku ligi 14 000 inimest.

Tabel 8. Eesti teatrite eksport 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Välisriikides etendusi andnud teatrite arv	20	26	22	23	+4,5%
Sihtriikide arv	15	31	30	29	-3%
Eksporditud lavastuste arv	54	60	59	49	-17%
Välisriikides antud etenduste arv	163	210	199	159	-20%
Etendusi vaadanute arv (tuh)	41,2	43,1	36,9	34,0	-8%

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

Sihtriikide lõikes anti 2023. aastal kõige enam külalissetendusi Soomes, kus seitse teatrit esitas üheteistkümne lavastusega kokku 24 etendust ligikaudu 5 633 vaatajale. 2019. aastal oli suurim sihtriik Venemaa, kus anti 42 etendust ning publikut kogunes ligi 16 000. Soome oli siis mahtudelt teisel kohal, kus etendusi vaatas umbes

3 400 inimest. Sellest võib järeldada, et märkimisväärne osa väliskoostöö vähenemisest tuleneb ka poliitilistest konfliktidest, mille tõttu on lõppenud Eesti etenduskunsti koostöö ühe oma varasemalt suurima koostööpartneriga.

3.5.2 Välisriikide etenduskunst Eestis

Eesti Teatri Agentuuri andmetel esines 2019. aastal Eestis 43 erinevat külalisesinejat või -teatrit. Nad töid kaasa kokku 43 lavastust, mida mängiti 89 korral ning mida käis vaatamas ligikaudu 9 100 inimest (vt tabel 9). Külalised saabusid 23 erinevast riigist. Kõige sagedamini esinesid Eesti teatrilavadel Inglismaa ja Saksamaa, kuid nende osakaal ei olnud domineeriv, mis viitab suurele mitmekesisusele külalisriikide lõikes.

Etenduskunstide valdkonna väliskaubanduse vähenemine kajastub ka impordi tasemel. Välisesinejate ja -teatrite arv on 2019. aastaga võrreldes vähenenud 26% ning välisetendusi küllastanud publiku arv on langenud koguni 55%.

Tabel 9. Külalisteatrid ja -esinejad Eestis aastatel 2015 kuni 2023.

	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Etendusi andnud välisriikide esinejate/teatrite arv	55	58	43	-26%
Imporditud lavastuste arv	66	62	43	-31%
Etenduste arv	122	89	89	0%
Etendusi vaadanute arv (tuh)	30,2	20,3	9,1	-55%

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

4. Nõudlus

4.1 Teatrikülastamine

Etenduskunstide valdkonna nõudlust saab osaliselt hinnata teatrikülastuste arvu põhjal. Eesti Teatri Agentuuri andmetel külastati Eesti teatrite etendusi 2023. aastal kokku ligikaudu **1 328 000 korda**, arvestades nii kodumaiseid etendusi kui ka külalissetendusi välismaal. Neist ligikaudu 1 294 000 külastust toimus Eestis (97%). Arvestades, et Eesti 2023. aasta keskmine rahvaarv oli 1 370 286, millest 5–84-aastased moodustasid ligikaudu 91 protsenti ehk 1 258 443 inimest, tehti selles sihtrühmas keskmiselt 1,03 teatrikülastust inimese kohta.

Aastatel 2019–2023 on kogukülastuste arv suurenenud 4 protsenti ehk **teatrikülastuste arv on taastunud koroonaeelsele tasemele**. Väike kasv on toimunud eelkõige Eesti-sisese publiku arvelt, kuna välismaal toimunud etenduste vaatajaskond on samal perioodil hoopis vähenenud.

Kõige suurem vaatajaskond on Rahvusooper Estonia, kelle etendusi külastati ligikaudu 140 000 korral. Talle järgnes Tartu Vanemuine 139 000 külastusega ning kolmandal kohal oli Eesti Draamateater ligikaudu 129 000 külastuskorraga.

Tabel 10. Eesti teatrite etenduste kogukülastuste arv aastatel 2011–2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Vaatajaskond Eestis	964,5	1105,8	1244,0	1294,0	+4%
Vaatajaskond välismaal	41,2	43,1	36,9	34,0	-7%
Vaatajaskond kokku	1005,7	1148,9	1280,9	1328,0	+4%

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

4.2 Elanikkonna huvi erinevate lavastusliikide vastu

Eesti elanikud ei tunne huvi kõigi lavakunsti liikide vastu võrdselt. Vestlusringis osalenud ettevõtete hinnangul saab kindlalt väita, et Eesti **publiku huvi sõnalavastuste vastu on suur**, kuid teiste lavastusvormide puhul ei ole huvi sama selgelt väljendunud. Publiku ülekaalukas huvi sõnateatri vastu kajastub ka teatrite repertuaaris – ligi 70% kõigist lavale jõudvatest teostest on sõnalavastused. Osalejad töid esile, et inimeste teadlikkus teistest etenduskunstide liikidest, sealhulgas tantsukunstist, on märgatavalt madalam, mistõttu on ka huvi nende vastu kordades väiksem. Seejuures on justnimelt keelest vähem sõltuvad teosed Eesti etenduskunsti rahvusvahelistumise seisukohalt olulised. Tantsukunsti puhul toodi aga erandina esile balleti ja rahvatants, mis on tänu pikaajalisele harrastustraditsioonile publikule paremini mõistetavad ja huvipakkuvad.

4.3 Avaliku sektori huvi

Avalikul sektoril on Eesti etenduskunstide valdkonnas keskne roll – riigi- ja linnateatrid on valdkonna suurimad organisatsioonid. **Teatriasutused on riigi selges huviorbiidis**, kuna enim tähelepanu ja tuge suunatakse kutseliste teatrite tegevusele ning nende kinnisvaraalastele investeeringutele. Seejuures näeb riiklik kultuuripoliitika ette riigipoolset teatrite toetamist sõltumata selle omandivormist, mis tähendab, et toetatakse nii riiklikke ja munitsipaalasutusi kui ka äriühingutena tegutsevaid teatreid.

Etenduskunstide valdkonda reguleerivad põhiliselt etendusasutuste seadus ja rahvusooperi seadus. Etendusasutuste seadus (RT I 2003, 51, 353) sätestab etendusasutuste mõiste, etendusasutuse tegevuse

korraldamise ja rahastamise ning etendusasutuse aruandluse alused. Rahvusooperi seadusega (RT I 1997, 93, 1558) sätestatakse Estonia rahvusooperi ülesanded, õiguslik seisund ning juhtimise ja tegevuse korraldus. **Rahvusooperi laiem eesmärk on määratud kui eesti rahvusliku teatri- ja muusikakultuuri edendamine**, tutvustades ja propageerides seda nii kodu- kui ka välismaal ning tuues Eesti publikuni maailma muusika- ja teatrikunsti olulisemad saavutused.

5. Organisatsioon ja poliitika

5.1 Organisatsioonid

Etenduskunstide valdkond on oma olemuselt väga mitmekesine ja hõlmab laia spektrit erinevate erialade spetsialiste. Sellest tulenevalt tegutseb valdkonnas ka arvukalt erinevaid ühendusi ja tugistruktuure, mis toetavad nii kunstilist kui ka korralduslikku tegevust. Käesolevas peatükis käsitleme valdkonna suuremaid loomeliite ja erialaseid organisatsioone, kuid Eestis tegutseb ka mitmeid väiksemaid liite, seltse ja ühendusi, mis samuti panustavad valdkonna arengusse.

Seadusandluse tasandil eristatakse **tunnustatud loomeliite** teistest ühendustest. Tunnustatud liitudel on seadusest tulenevalt õigus jagada riigieelarvest oma liikmetele loometoetusi ja stipendiume. Etenduskunstide valdkonnas on tunnustatud ja ühtlasi suurimateks loomeliitudeks Eesti Teatriliidu koosseisu kuuluvad **Eesti Näitlejate Liit**, **Eesti Balletiliit** ning **Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit**, samuti iseseisvalt tegutsev **Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit**.

Etenduskunstide valdkonda iseloomustab tihe seotus rahvusvaheliste organisatsioonidega, mille kaudu toimub koostöö ja kogemuste vahetus. Eesti on esindatud mitmetes mõjukates rahvusvahelistes teatri- ja etenduskunstide ühendustes:

- Rahvusvaheline Näitlejate Liit (FIA), *liikmeks on Eesti Näitlejate Liit.*
- Rahvusvaheline Teatrikriitikute Assotsiatsioon (AICT/IATC)
- Rahvusvaheline Teatriuurimise Föderatsioon (FIRT/IFTR)
- Rahvusvaheline Teatriinstituut (ITI), *Eestis esindab Eesti Teatri Agentuur*
- Rahvusvaheline Teatrikunstnike, -tehnikute ja -arhitektide Organisatsioon (OISTAT)
- Ülemaailmne Harrastusteatri Liit (AITA/IATA)
- Rahvusvaheline Laste- ja Noorsooteatri Ühendus (ASSITEJ), *Eestis esindab seda ASSITEJ Eesti Keskus.*
- Rahvusvaheline Nukuteatri Liit (UNIMA), *Eestis esindab seda UNIMA Eesti Keskus.*

5.1.1 Loomeliidud

Eesti Teatriliit⁴ tegutseb kui katusorganisatsioon, mis ühendab ja koordineerib erinevate teatritöötajate ametialaseid organisatsioone ja tegutseb ametiühinguna. Teatriliidu koosseisus on 7 teatridvaldkonna erialaliitu, mis on koos liikmete arvudega esitatud tabelis 10. Suurima liikmeskonnaga alaliidud on **Eesti Näitlejate Liit** (599 liiget) ja **Eesti Balletiliit** (175 liiget).

Eesti Teatriliidu eesmärk on hoida ja arendada Eesti teatrikuultuuri ning toetada teatritöötajate loominguulist tegevust. Teatriliit kaitseb ja esindab kutseliste teatritöötajate õigusi ja huve ning peab palgaläbirääkimisi riigiga. Eesti Teatriliit on SA Eesti Teatri Festivali ja SA Eesti Teatri Agentuuri kaasasutaja. Alates 1954. aastast annab liit välja kvaliteetset teatrikirjandust nii professionaalidele kui ka teatrihuvilistele. Samuti annab liit koostöös Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitaliga välja Eesti teatri auhindu.

⁴ Eesti Teatriliit: <https://www.teatriliit.ee>

Tabel 51. Eesti Teatriliidu alaliitude ja ühingute liikmete arv.

Alaliit	2025
1. Eesti Näitlejate Liit	599
2. Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit	143
3. Eesti Lavakunstnike Liit	63
4. Eesti Balletiliit	175
5. Eesti Teatri Tehniliste Töötajate Ühendus	-
6. Eesti Teatriuuringute ja -kriitikute Ühendus	53
7. Eesti Teatriseenioride Ühendus	-

Allikas: Eesti Teatriliit

Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit⁵ ühendab tantsuvaldkonna professionaale – tantsuõpetajaid, koreograafe, tantsijaid ja teisi valdkonda panustavaid isikuid. 2025. aasta aprilli seisuga olid liidus **254 liiget**.

Liidu tegevuse keskmes on liikmete ning kogu tantsuvaldkonna huvide kaitsmine ja esindamine, sh koostöö riiklike ja kohalike omavalitsustega. Eesmärgiks on tantsukunsti ja tantsuhariduse koordineeritud arendamine, rõhutades nii kunstilist loovust kui ka hariduslikku kvaliteeti. Samuti toetab liit tantsuvaldkonna kontaktide ja koostöö arendamist nii Eestis kui rahvusvahelisel tasandil. Tunnustatud loomeliiduna, pakub Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit oma liikmetele ka loometoetusi.

5.1.2 Teatri- ja tantsuvaldkonna organisatsioonid

Eesti Etendusasutuste Liit⁶ (EETEAL) on tööandjate ühendus, mis koondab ja esindab **23 Eesti etendusasutust**. Liidu liikmete hulka kuuluvad nii erateatrid ja munitsipaalasutused kui ka riigi asutatud sihtasutused ning avalik-õiguslikud institutsioonid.

Liidu põhieesmärk on luua lavakunstide arenguks vajalikud tingimused ning esindada etendusasutuste ühishuve. Oluliste tegevuste hulka kuuluvad näiteks teatrite rahastamissüsteemi väljatöötamine, töömaastiku korrastamine läbi kollektiivlepingute ning koostöö teiste kultuuriorganisatsioonidega. Samuti osaleb liit seadusandlikes algatustes, edendab sotsiaaldialoogi riigi ja töövõtjatega ning tegeleb praktiliste küsimustega, mis mõjutavad organisatsioonide igapäevatööd – alates piletimüügisüsteemidest kuni koolituste ja festivalide toimimiseni. EETEAL seisab selle eest, et Eesti lavakunstid saaksid areneda tugevas, koostööle suunatud ja toimivas keskkonnas.

Liidu liikmed on: Rahvusooper Estonia, Sõltumatu Tantsu Lava, Von Krahli Teater, Teater Vanemuine, Vaba Lava, Endla Teater, Kanuti Gildi SAAL, Kuressaare Teater, Vene Teater, Rakvere Teater, Ugala Teater, Vana Baskini Teater, Tartu Uus Teater, R.A.A.A.M, VAT Teater, Eesti Draamateater, Eesti Teatri Festival, Eesti Noorsooteater, Tallinna Linnateater, Teater Nuutrum, Elektron.art MTÜ, Tantsuteater Fine5 ja Piip ja Tuut Teater.

⁵ Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit: tantsuliit.ee

⁶ Eesti Etendusasutuste Liit: www.eeteal.ee

Eesti Teatri Agentuur⁷ on Eesti etenduskunste valdkonna arendus- ja kompetentsikeskus, mille tegevus on suunatud nii kohaliku teatrikultuuri toetamisele kui ka rahvusvahelise nähtavuse suurendamisele.

Agentuur tegeleb Eesti näitekirjanduse edendamisega ning vahendab autorite ja tõlkijate autoriõigusi, seistes valdkonna eetilise ja professionaalse toimimise eest. Samuti kogub ja jagab agentuur etenduskunste alast teavet ning koostab Eesti teatristatistika, juhtides ka teatriterminoloogia arendamist. Lisaks on agentuur oluline lüli Eesti teatri rahvusvahelistumisel, tõlkides ja levitades eesti näitekirjandust, korraldades esitlusfestivalide ning tutvustades Eesti teatrit rahvusvahelisel areenil.

Eesti Tantsunõukogu⁸ on tantsuvaldkonna katusorganisatsioon, mis tegeleb valdkonnaülestes küsimustes käsitlemisega ning tantsukunsti arendamisega Eesti kultuurimaastikul. Nõukogu loodi 2011. aastal eesmärgiga seista oma liikmete ühishuvide eest, otsida lahendusi tantsuelu olulisematele küsimustele, soodustada koostööd tantsuvaldkonnas tegutsevate organisatsioonide vahel ning väärtustada tantsukunsti rolli ühiskonnas. Eesti Tantsunõukogu liikmed on: Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts, Eesti Tantsuagentuur, Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit, Eesti Tantsuspori Liit, Eve Studio, Fine 5 Tantsuteater, Sõltumatu Tantsu Ühendus, Tallinna Tantsuteater, Teine Tants ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

ASSITEJ Eesti Keskus⁹ (AEK) on organisatsioon, mis ühendab Eesti professionaalseid noorele vaatajale suunatud teatreid ja teatrispetsialiste ning esindab Eestit rahvusvahelises lastele ja noortele mõeldud teatri võrgustikus ASSITEJ International. Organisatsiooni liikmeteks on 16 teatriasutust ning 26 üksikliiget.

Keskuse eesmärk on tuua Eestisse maailmas loodavat lasteteatrit, tutvustada Eesti lasteteatrit rahvusvaheliselt, toetada valdkonna tegijate erialast arengut ning aidata kaasa kontaktide loomisele ja arendustegevuste rahastamisele. AEK korraldab nii rahvusvahelisi kui ka kohalikke festivale (festival NAKS), konverentse, seminare ja koolitusi, olles oluline platvorm Eesti lasteteatri rahvusvahelistumisel ja professionaalsel edendamisel.

UNIMA Eesti Keskus¹⁰ on rahvusvahelise nukuteatrite liidu UNIMA Eesti haru, mis koondab Eesti nukuteatreid ja nukukunstiga tegelejaid. 2025. aasta aprilli seisuga oli keskusel 14 kollektiiv- ja 39 individuaalliiget. Keskuse eesmärk on arendada, väärtustada ja tutvustada Eesti nukuteatrikunsti nii kodus kui ka välismaal. Peamisteks tegevusteks on nukuteatri populariseerimine, koostöö edendamine läbi festivalide ja seminaride, info vahendamine ning Eesti nukuteatrite ajaloo talletamine.

5.2 Riiklikud toetusmeetmed

Etenduskunste rahastatakse Eestis peamiselt Kultuuriministeeriumi, Eesti Kultuurkapitali ja kohalike omavalitsuste kaudu. 2023. aastal moodustas riigi toetus etenduskunste valdkonnale **ligikaudu 45,4 miljonit eurot**. Suurim rahastaja oli Kultuuriministeerium, kelle kaudu laekus valdkonna asutustele ligi 42,1 miljonit eurot. Teisel kohal oli Eesti Kultuurikapital, kes eraldas kunsti valdkonna ühingutele kokku 2,9 miljonit eurot ning kohalikud omavalitsused panustasid ligikaudu 350,8 tuhande euroga.

Avalikud toetused jagunevad tegevus-, projekti- ja investeeringutoetusteks, lisaks makstakse ka stipendiume ja loometoetusi. Tegevustoetust taotlevad asutused või organisatsioonid oma tegevuse arendamiseks ehk põhitegevuseks. Projektitoetused on ette nähtud asutuste tegevuste või sündmuste toetamiseks (festivali

⁷ Eesti Teatriagentuur: teater.ee

⁸ Eesti Tantsunõukogu: <https://tantsuliit.ee/meist/eesti-tantsunoukogu/>

⁹ ASSITEJ Eesti Keskus: assitej.ee

¹⁰ UNIMA Eesti Keskus: unimaeestikeskus.weebly.com

korraldamine, õpingud vms). Investeeringutoetused on eelkõige taristu rajamise ja renoveerimise suunitlusega.

5.2.1 Kultuuriministeerium

Otse riigieelarvest, ehk Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu, saavad toetust peamiselt riigi- ja linnateatrid, tunnustatud etenduskunste loomeliidud, SA Eesti Teatri Agentuur, Eesti Teatrfestival SA ning mõned eraõiguslikud etendusasutused. Lisaks on eelarves ette nähtud toetus Eesti Rahvakultuuri Keskusele, mis haldab programmi „Teater maal”. Selle kaudu toetatakse etendusasutuste väljasõiduetendusi maakondadesse ning korraldatakse maakonnaelanike ühissõite teatritesse. 2023. aastal sai toetust ka Heategevusfond Aitan Lapsi AS, kelle üheks põhiprojektiks on koostöös erinevate Eesti teatritega pakkuda teatrielamusi vähekindlustatud lastele. Samuti toetab fond projekte, mille eesmärk on tuua teatrietendusi lasteaedadesse ja laste raviasutustesse.

2023. aastal oli Kultuuriministeeriumi eelarvest etenduskunste valdkonnale eraldatud ligikaudu **42,1 miljonit eurot**. Eesti Teatri Agentuuri andmetel moodustasid riigieelarvelised toetused umbes 55% kõikide teatrite (nii riigi kui ka erateatrite) kogutulust¹¹ (2019. aastal oli riikliku toetuse osakaal 57%). **Loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel** eraldati 2023. aastal loomeliitude toetuseks 346 400 eurot, mida kasutatakse vabakutseliste loovisikute toetuste ning sellega seotud täiendõppe stipendiumide maksmiseks. Aastal 2019 oli sama toetuse summa 325 500 eurot.

Aastal **2019** oli riigieelarves etenduskunste valdkonnale ette nähtud **35 miljonit eurot**¹². See tähendab, et nelja aastaga on toetamine otse riigieelarvest suurenenud ligi 20%.

Tabel 62. Riigi eraldised etenduskunste Kultuuriministeeriumi eelarves aastal 2023 (tuh €).

	2023
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	
Rahvusoper Estonia tegevustoetus	11 221,0
Riigi asutatud sihtasutustena tegutsevate etendusasutuste tegevustoetus	22 879,8
Kohaliku omavalitsuse ja eraõiguslike väiketeatrite toetus	3 724,6
Riigi Noorsooteater SA vahendid Riigi Kinnisvara AS-le	1 772,0
Etenduskunste eriprojektid	417,0
Rakvere Teatrimaja SA remondifondi toetus	260,0
Rahvusvahelised etenduskunste festivalid	253,0
Teater Vanemuine SA vahendid Riigi Kinnisvara AS-le	241,9
Sakala Teatrimaja SA tegevustoetus	240,3
Eesti Teatri Agentuur SA projektipõhine toetus ja tegevustoetus	160,0
Eesti Rahvakultuuri Keskus projektipõhine toetus "Teater Maal"	156,3
Endla Teater SA remondifondi toetus	150,0
Vaba Lava SA tegevustoetus	115,0
Rahvusoper Estonia remondifondi toetus	55,0
Eesti Draamateater SA remondifondi toetus	45,0
Kuressaare Teater SA remondifondi toetus	40,0
Eesti Tantsuagentuur SA tegevustoetus	30,0
Heategevusfond Aitan Lapsi SA tegevustoetus	20,0

¹¹ Eesti Teatri Agentuur – teatrite majandusstatistika aastal 2023: <https://teater.ee/teatristatistika/majandusstatistika/>

¹² 2019 aasta Eesti loomemajanduse olukorra uuring

Eesti Teatri Festival SA projektipõhine toetus	18,0
Ugala Teater SA remondifondi toetus	3,5

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamine	
Eesti Näitlejate Liit	178,1
Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit	77,1
Eesti Balletiliit	59,2
Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit	32,0
Eraldised kokku 2023	42 148,8

Allikas: Kultuuriministeeriumi 2023. aasta eelarve.

5.2.2 Eesti Kultuurkapital

Teiseks oluliseks etenduskunsti toetajaks riigi tasandil on **Eesti Kultuurkapital**, mille näitekunsti sihtkapital toetab etenduskunsti valdkonda. Kultuurkapital jagab toetusi valdkondlike sihtkapitalide, maakondlike ekspertgruppide ning nõukogu loodud programmide kaudu. Sihtkapitali ülesandeks on Kultuurkapitali nõukogu poolt konkreetsele kultuurivaldkonnale eraldatud raha jaotamine esitatud taotluste alusel. Maakondlik ekspertgrupp on igas maakonnas tegutsev Kultuurkapitali struktuuriüksus, mille ülesanne on Kultuurkapitali nõukogu poolt maakonna kultuurivaldkonnale eraldatud raha jaotamine esitatud taotluste alusel.

Kultuurkapitali toetused etenduskunstidele on suunatud eelkõige valdkonna erialaliitudele ja ühendustele, mittetulundusühingutele, erialastele haridusasutustele, kuid toetusi saavad ka valdkonnas tegutsevad loomeisikud ja üksikud äriettevõtted.

2023. aastal Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitalist toetusi ligi 2,6 miljoni euro väärtuses (Tabel 13). Lisaks sihtkapitalile on valdkonna ühingud saanud rahalisi vahendeid ka Kultuurkapitali nõukogult 95,5 tuhande euro ning maakondlikelt ekspertgruppidele 245,0 tuhande euro väärtuses. Kokku toetas Eesti Kultuurkapital valdkonda 2023. aastal ligikaudu **2,9 miljoni euroga**, mis on umbes 38% rohkem võrreldes 2019. aastaga, mil toetuste kogusumma oli ligikaudu 2,1 miljonit eurot.

Tabel 13. Eesti Kultuurkapitali eraldised näitekunsti valdkonnale aastatel 2019 ja 2023.

	2019	2023
Sihtkapital	1991,0	2551,9
Nõukogu	-	95,6
Ekspertgruppid	76,1	245,0
Eraldised kokku	2067,1	2892,5

Allikad: 2023 aasta andmed on arvatatud Eesti Kultuurkapitali andmete põhjal, 2019 aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest.

Aastal 2023 olid Eesti Kultuurkapitali **suurimad toetusesaajad** näitekunsti valdkonnas Eesti Teatriliit, Tartu Uus Teater, Kanuti Gildi SAAL (MTÜ Teine Tants), Sihtasutus Eesti Teatri Festival ning teatritrupp Ekspeditsioon. Täpsemad toetussummad on esitatud tabelis 14.

Toetusi saadi valdavalt lavastuste lavale toomiseks ning festivalide ja erialaste ürituste korraldamiseks. Näiteks eraldati Sihtasutusele Eesti Teatri Festival toetust Draama festivali ning Kanuti Gildi SAAL-ile festivali SAAL Biennaali läbiviimiseks. Eesti Teatriliit sai lisaks toetusi erialase kirjanduse väljaandmiseks.

Tabel 74. Eesti Kultuurkapitali suurimate toetuste saajad näitekunsti valdkonnas 2023 (tuh €).

Toetuse saaja	2023
MTÜ Eesti Teatriliit	197,3
MTÜ Uus Teater	179,4
MTÜ Teine Tants	172,8

SA Eesti Teatri Festival	165,0
OÜ Ekspeditsioon	92,6

Allikas. Arvutatud Eesti Kultuurikapitali andmete põhjal

5.2.3 Kohalikud omavalitsused

2023. aastal toetasid Eesti suurimad **kohalikud omavalitsused** etenduskunstide valdkonda **ligikaudu 350 800 euroga**. Suurim toetaja 2023. aastal oli **Tartu linn**, kes eraldas etenduskunstide valdkonnale 271 900 eurot. Kõige rohkem rahastust said Tartu Uus Teater (MTÜ Uus Teater), kellele määrati 70 500 eurot tegevustoetust, ja Sihtasutus Eesti Teatri Festival, kes sai 50 000 eurot festivali Draama 2023 korraldamiseks.

Tuleb arvestada, et 2023. aasta andmed ei ole otseselt võrreldavad varasemate uuringulainetega, kuna eelnevatel aastatel hõlmas arvestus ka väiksemaid omavalitsusüksusi ja laiemat piirkondlikku jaotust, samas kui 2023. aastal käsitleti ainult Eesti suurimate linnade toetusi.

Tabel 8. Etenduskunstide valdkonna toetused suurimate kohalike omavalitsuste tasemel aastatel 2011 kuni 2019 ja eraldi aastal 2023 (tuh €)

	2011	2015	2019		2023
Harju (Tallinn)	2206,0	2939,8	4835,9	Tallinna linn	59,1
Tartu	108,0	102,0	94,0	Tartu linn	271,9
Viljandi	47,0	63,4	96,1	Viljandi	19,8
Ida-Virumaa	19,7	38,6	29,4	Narva linn	-
Eraldised kokku	2664,0	3659,1	5430,3	Eraldised kokku	350,8

Allikas: 2023 aasta andmed on arvutatud kohalike omavalitsuste poolt edastatud andmete põhjal, 2011-2019 aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest.

Samuti on oluline märkida, et tabelis ei kajastu kohalike omavalitsuste toetused linnateatritele ning nende panus etenduskunstide rahastamisele on tegelikkuses laiem. Näiteks Tallinna linn toetab Tallinna Linnateatrit tegevustoetuste ja sihtfinantseeringute kaudu ning on osaliselt toetanud ka teisi teatreid ja festivale. Samuti toetavad mitmed teised omavalitsused oma piirkonna teatritööd: Saaremaa vald toetab sihtasutust Kuressaare Teater, Pärnu linn Endla teatrit, Rakvere linn Rakvere teatrit, Viljandi linn Ugala teatrit ja Tartu linn toetab Vanemuise teatrit. Teatrite riiklikku finantseerimist käsitletakse peatükis 3.3.3 „Etendusasutuste tulud“.

5.3 Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

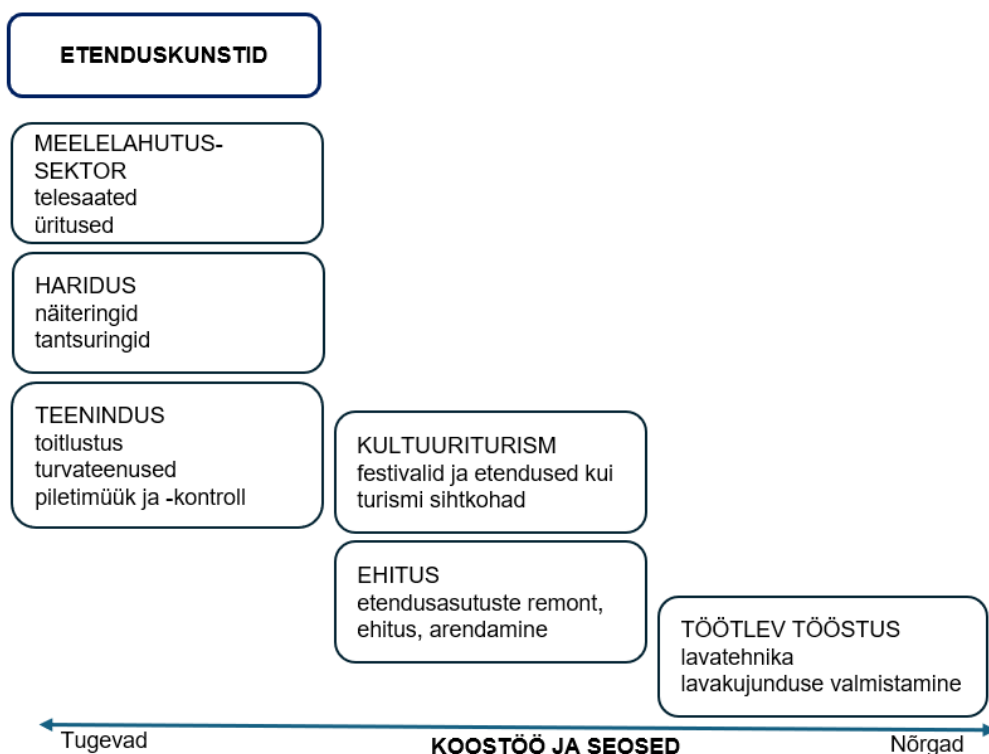
Etenduskunstid on tihedalt seotud mitmete **teiste majandussektoritega** (Joonis 2). Seosed erinevad ulatuselt ja tugevuselt, ulatudes tihedast igapäevasest koostööst kuni kaudsete kokkupuutepunktideni.

Kõige tugevamad ja otsesemad sidemed on etenduskunstidel meelelahutussektori, hariduse ja teenindusvaldkonnaga. Meelelahutusvaldkonnas leiavad etenduskunstid väljundi telesaadetes ja sündmustel, kus esinemisoskus on kesksel kohal. Haridusvaldkonnas täiendavad etenduskunstid üld- ja huviharidust läbi näite- ja tantsuringide ning teatrikülastused on oluline osa haridusprogrammist. Teenindussektoriga on tihe seos etendusasutuste igapäevase toimimisega seotud vajaduste kaudu: piletimüügi ja -kontrolli, toitlustuse ning turvateenuste osas.

Olulised, kuid pisut kaudsemad seosed on kultuuriturismi ja ehitussektoriga. Etendused ja festivalid on osa kultuuri- ja elamusturismi pakkumisest. Samuti nõuavad teatrid ja kontserdipaigad pidevat arendamist, renoveerimist ja ehituslikku kohandamist, mis loob sideme ehitussektoriga.

Võrreldes teiste valdkondadega on nõrgem, ent siiski olemasolev seos töötleva tööstusega. Lavakujunduste valmistamine, dekoratsioonide tootmine ning tehniliste seadmete loomine eeldavad koostööd tööstuslike tootmisüksustega, kuid see ei ole igapäevane tegevus.

Joonis 2. Etenduskunstide seosed teiste majandussektoritega.

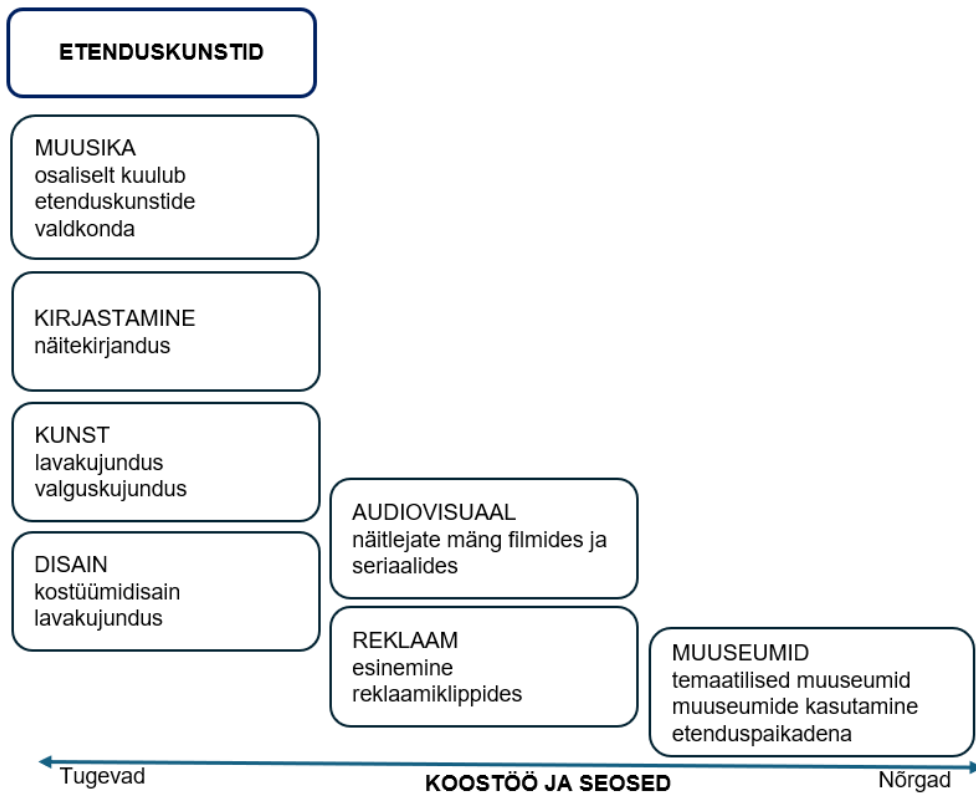
Etenduskunstid on tihedalt põimunud mitmete **teiste loomemajanduse valdkondadega**, millest kõige otsesemad seosed avalduvad muusika, kirjanduse ning kujunduskunste ja disainiga (Joonis 3).

Muusika on lahutamatu osa ooperi-, opereti- ja balletilavastustest ning mängib olulist rolli ka paljudes sõna- ja visuaalteatri lavastustes, rikastades atmosfääri ja toetades lavastuse dramaturgilist ülesehitust. Kirjanduse, eeskätt näitekirjanduse kaudu, on etenduskunstid otseselt seotud kirjastusvaldkonnaga. Näitekirjandus on sõnateatri tuum, sest just kirjapandud tekst saab lavastuses interpreteerituna uue elu.

Oluline roll etenduskunste visuaalses küljes kuulub disaini- ja kunstivaldkonnale. Lavastuste kunstiline kujundus, lavakujundused, kostüümid ning visuaalsed lahendused sünnivad koostöös stsenograafide, moekunstnike, valguskunstnike ja teiste loomeisikutega.

Etenduskunstid seonduvad oluliselt ka audiovisuaalvaldkonnaga, hõlmates nii filmi kui ka ringhäälingut. Paljud näitlejad tegutsevad paralleelselt teatris, filmides, teleseriaalides, kuuldemängudes ja muudes audiovisuaalsetes formaatides. Selle kaudu tekib ka seos reklaamivaldkonnaga – näitlejaid kaasatakse sageli reklaamiklippidesse ning reklaamtekste esitamiseks, tuues nende väljendusoskuse kommertssuhtlusse.

Joonis 3. Etenduskunstide seos teiste loomemajanduse valdkondadega.

6. Haridus ja kutse omandamine

Etenduskunste valdkonnaga seonduvatel aladel saab Eestis kutseharidust, rakenduslikku kõrgharidust või kõrgharidust järgnevatel koolides: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Tallinna Muusika- ja Balletikoolis, Tallinna Ülikooli kunstide instituudis, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudis. Kutsehariduse osas saavad teatrid muusikutele ja lauljatele täiendust ka Tallinna Muusika- ja Balletikoolis ja Heino Elleri Muusikakoolist. Kokku lõpetas teatrilal või teatriga seonduvatel erialadel (sh kultuurikorraldus) 2019. aastal kutseõppe või kõrgkooli 127 noort spetsialisti, 2023. aastal lõpetas kutseõppe või kõrgkooli 104 noort spetsialisti, mida on 18% vähem, kui 2019. aastal.

6.1 Kõrgkoolid ja erialad

Eesti Kunstiakadeemia

- **Stsenograafiat** saab õppida nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes. Õppetöö keskendub teatri- ja filmilavastuste visuaalsete terviklahenduste loomisele. Õppes pannakse suurt rõhku praktilisele tegevusele. Stsenograafiat on oodatud õppima avarapilguline ja mitmekesiste kultuurihuvidega tudengid, kes suudavad iseseisvalt loominguulisi protsesse algatada ja ellu viia.
- **Bakalaureuseõpe** kestab kolm aastat ja annab 180 EAP ulatuses teadmisi ja oskusi. Õpe hõlmab erialaprojekte, tugiaineid, valikaineid, teooriat ning praktilist õpet.
- **Magistriõpe** kestab kaks aastat, kokku 120 EAP mahus, ning sellele lisandub tihe koostöö Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooli ja Balti Filmi- ja Meediakooliga. Magistriõpingute käigus luuakse lavastusprojekte, millega esinetakse publiku ees ja osaletakse festivalidel. Teooriaained on süvitsi erialale suunatud ja spetsiifilisemad kui bakalaureuse tasemel.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EKA)

Lavakunsti erialal bakalaureuseõppes on võimalik õppida näitleja, lavastaja ja dramaturgi õppesuundadel. Lavakunsti bakalaureuseõpe on nelja-aastane (240 EAP) ja üliõpilasi võetakse vastu eestikeelsesesse päevasesse õppesse.

- **Näitleja** õppesuuna eesmärk on pakkuda näitlejaeeldustega üliõpilastele põhjalikku erialast ettevalmistust tööks professionaalses teatris ja etenduskunste erinevates vormides. Õppe keskmes on narratiivil põhinev psühholoogiline teater, millest liigutakse edasi ka alternatiivsete teatrivormideni. Nelja-aastane õpe lõpeb näitlejatöödega kursuse bakalaureuselavastustes professionaalsetes teatrites.
- **Lavastaja** õppesuuna eesmärk on anda võimalikult mitmekülgset oskused ja piisavalt lai üldkultuuriline taust lavastuslike visioonide elluviimiseks. Nii teooria kui ka praktika kaudu õpetatakse erinevaid meetodeid ja tehnikaid näitlejate juhendamiseks ja inspireerimiseks, dramaturgi ja kunstnikuga töötamiseks ning lavastusprotsessi juhtimiseks. Nelja-aastane õpe lõpeb iseseisva lavastusega professionaalses teatris ning lavastusprotsessi analüüsiva kirjaliku tööga.
- **Dramaturgi** õppesuuna eesmärk on anda ülevaade dramaturgitöö erinevatest aspektidest ja töövõtetest, et valmistada ette mitmekülgsete oskustega dramaturg tööks professionaalses teatris. Üliõpilased saavad selgeks dramaturgia alused ja õpivad neid rakendama nii klassikalise psühholoogilise näidendi kirjutamisel, alternatiivsete lavatekstide komponeerimisel kui ka dramatiseeringute ja adaptatsioonide loomisel. Nelja-aastane õpe lõpeb vähemalt ühe täispika näidendi kirjutamisega ning selle loomisprotsessi analüüsiva kirjaliku tööga.

Magistriõppes on võimalik EKA-s õppida **teatrikunsti ja teatripedagoogika** (eesti keeles), **kaasaegsete etenduskunside** (inglise keeles) ning **kultuurikorralduse** (inglise keeles) erialadel.

- **Teatrikunst ja teatripedagoogika** kahe-aastane magistriprogramm (120 EAP) keskendub visuaalteatri erinevate vormide ja võimaluste tutvustamisele ning omandamisele. Õpe on avatud loovatele inimestele, olenemata nende eelnevast erialast – olgu selleks teater, kujutav kunst, muusika, disain või mõni muu valdkond. Õppe peamine fookus on lugude jutustamisel visuaalsete väljendusvahendite kaudu, kasutades selliseid vorme nagu füüsiline teater, materjali- ja objektiteater, maskiteater, nukuteater, multimeedia ning installatsioonikunst.
- **Kaasaegsete etenduskunside magistriõpe** (Contemporary Physical Performance Making) on murranguline õppekava, mis viib magistriõppe (kahe-aastane, 120 EAP) klassiruumist välja ja toob protsessi keskmesse praktilise õppe maailmas tooniandvate etenduskunstnike juhtimisel. Üliõpilased töötavad põnevate lavastajate, koreograafide, etenduskunstnike ja truppidega kogu maailmast, et edendada aktiivse koostöö, koosloome ja etendamise abil oma loomepraktikaid.
- **Kultuurikorraldus** on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Estonian Business Schooli inglise keelene ühisõppekava, mis ühendab kunsti, majandust ja haldust. Kultuurikorraldus sobib neile, kes soovivad tegutseda kunsti- ja kultuurimaailmas, juhtimaks erinevaid inimesi ja ideid liitvaid mitmepalgelisi projekte. Kultuurikorralduse magistriõpe on kahe-aastane programm (120 EAP), üliõpilasi võetakse vastu inglisekeelsesse sessioonõppesse.

Doktoriõppes on võimalik EKA-s õppida **muusika ja teatrikunsti** erialal. Õppekaval on kaks suunda: muusikateaduslik suund ning loovuurimuslik suund muusika või teatri valdkonnas. Doktoriõpe on nelja-aastane (240 EAP) programm, mis kuulub muusika ja teatrikunsti õppekavagruppi, üliõpilasi võetakse vastu päevaõppesse.

Tallinna Ülikool

- **Koreograafia** õppekava käsitleb erinevaid liikumise esteetikaid alates pärimusest kuni kaasaegse tantsuni. Õpingute käigus on võimalus välja arendada oma loominguline käekiri ja saada professionaalne ettevalmistus tantsija, koreograafi või tantsuõpetaja- ja juhendajana. Erialale oodatakse õppima eelneva tantsukogemusega noori, kes soovivad laiendada oma koreograafilist pagasit, süüvides tantsuajalukku ja teooriasse. Koreograafia bakalaureuseõpe on nelja-aastane programm (240 EAP), üliõpilasi võetakse vastu eestikeelsesse päevaõppesse.

Tartu Ülikool

- Alates 2020/2021. õppeaastast saab Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias omandada rakenduskõrghariduse **etenduskunside** erialal. Õpingute käigus on võimalik spetsialiseeruda lavastaja, näitleja, tantsuõpetaja, visuaaltehnoloogi või tehnilise produtsendi suunale. Rakenduskõrghariduse nelja-aastane (240 EAP) programm ja üliõpilasi võetakse vastu eestikeelsesse päevasesse õppesse.

Viljandi Kultuuriakadeemias saab **kultuurikorraldust** õppida nii rakenduskõrghariduse kui ka magistriõppe tasemel. Rakenduskõrghariduse (4 aastat, 240 EAP) tasemel võetakse üliõpilasi vastu eestikeelsesse päevaõppesse, magistri tasemel (2 aastat, 120 EAP) sessioonõppesse.

- **Kultuurikorralduse rakenduskõrgharidusõpe** ühendab teadmised kultuuri olulisusest ühiskonnas praktiliste korraldusoskustega. Õpe pakub laia eneseteostusvõimalust — alates töödest kohalikes kogukondades kuni rahvusvaheliste sündmuste korraldamiseni.
- **Kultuurikorralduse magistriõpe** on suunatud nii juba kultuurivaldkonnas tegutsevatele praktikutele kui ka neile, kes soovivad kultuuris karjääri alustada ning omavad valdkonnast head ettekujutust. Õppekava annab põhjalikke teadmisi kultuuripoliitikast ja -teooriatest, ettevõtlusest, õigusraamistikust ning juhtimisest, avardades seeläbi võimalusi tööturul ja karjääris edasi liikuda.

Kirjandus- ja teatriteaduse erialal saab valida kolme suuna vahel: eesti kirjandus, maailmakirjandus ja teatriteadus. Mitmekülgne õppekava annab oskused tänapäeva kultuurielu mõtestamiseks ja kajastamiseks, võimaldab kaasa rääkida ühiskondlikel teemadel ning siduda teooriat ja praktikat. Õpe valmistab ette erinevate kultuuritekstide loomiseks — alates arvustustest kuni teadusartikliteni. Magistri (2 aastat, 120 EAP) õppesse võetakse vastu eestikeelsesesse sessioonõppesse. Tasuta õppekohti on 12.

- **Teatriteaduse** erialal omandatakse põhjalikud teadmised teatriteooriatest ning uurimis- ja analüüsimeetoditest. Peamiselt seminarivormis toimuv as õppes keskendutakse tänapäeva teatri mõtestamisele ja süvitsi analüüsitakse nii etendusi, klassikalist ja nüüdisaegset draamakirjandust kui ka kaasaegset teatripraktikat. Arendatakse oskust kirjutada teatrikriitikat ja teisi teatrilaseid tekste ning rakendada erinevaid teooriaid ja meetodeid isiklike uurimishuvi pakkuvate teemade käsitlemisel. Õppijal on võimalus kujundada oma õpitee, valides huvipakkuvaid aineid nii maailma ja Eesti teatri ajaloost kui ka nüüdisaegse Eesti teatri arengusuundadest.

6.2 Kutseharidus ja erialad

Tallinna Muusika- ja Balletikoolis on võimalik õppida balletti, klassikalist ja rütmimuusika laulu.

- **Rütmimuusika laulmise (RML)** erialal koolitatakse lauljaid-muusikuid, kes oskavad lugeda ja kirjutada nooti, orienteeruvad erinevates muusikastiilides ning valdavad oma häält professionaalsel tasemel. Õppetöö keskmes on ansambli mäng, mida toetavad erialaõpe, muusikateooria ning õppeained, mis laiendavad üldkultuurilist maailmapilti. Oluline osa õpingutest on praktiline kogemus: regulaarne esinemispraktika, kontsertide külastamine ja meistriklassides osalemine. Õpingud kulmineeruvad eriala lõpueksami kontserdiga.
- **Klassikalise laulu** osakonnas omandavad õpilased mitmekülgse erialase ja üldmuusikalise hariduse. Õppekava hõlmab soololaulu ja ansambli laulu, näitlejameisterliikkust, lavakõnet, lavalist liikumist, lauluteatri aluseid ning itaalia keelt. Klassikalist laulu saab MUBAs õppida alates 9. klassist.
- **Balletiõppekava** sisaldab mitmekülgset treeningut, sealhulgas klassikalist ja kaasaegset balletti, näitlejameisterliikkust, ajaloolist tantsu, karaktertantsu ning paaritantsu. Balletiõpingud kestavad 8 aastat. Nendega saab alustada pärast 3. klassi omandades 9. klassini põhihariduse, millele järgneb pärast katseid kolm aastat kutsekeskharidust. Seejärel, pärast edukalt sooritatud katseid, jätkatakse kolmeaastase kutsekeskhariduse õppega.

Heino Elleri Muusikakoolis saab õppida klassikalist laulu ja rütmimuusika laulu.

- **Klassikalise laulu** erialal omandatakse õpingute käigus teadmised ja oskused soololaulust, ansambli laulust, kõnetehnikast, näitlejameisterlikkusest ning lavalisest liikumisest. Praktilist lavakogemust saadakse muusikaetendustes osaledes. Eriala lõpetamisel omistatakse 4. taseme interpreedi kutse.
- **Rütmimuusika laulu eriala ühendab erinevaid muusikastiile nagu rock, blues, funk, jazzerialale** on oodatud õppima eelneva muusikalise ettevalmistusega, avatud ja loomilgulised noored, kes soovivad oma tuleviku siduda muusikaga. Kõik rütmimuusika osakonna lõpetajad saavad IV taseme rütmimuusiku kutsetunnistuse.

6.3 Lõpetanute arv

2020-2023. aastatel lõpetas bakalaureuse- ja rakenduskõrghariduseõppe kokku 184, magistriõppe 137 ning doktoriõppe 12 tudengit. Valdav osa etenduskunstivaldkonna spetsialiste tuleb Tartu Ülikoolist (TU), mis pakub Eesti kontekstis kõige laiemat valikut erialaprogramme.

Viimastel aastatel on kõrghariduse lõpetanute arv vähenenud: kui 2021. aastal lõpetas 91 noort, siis 2022. aastal 79 ja 2023. aastal juba vaid 75.

Lõpetajate arvus esineb mõningaid kõikumisi, eriti Tartu Ülikooli (TÜ) ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) õppekavade lõikes. On olnud aastaid, kus lõpetajaid on märkimisväärselt vähem või koguni puudub, kuid sellele järgneb tavaliselt taas tõus. Sellised kõikumised ilmnevad näiteks TÜ kirjandus- ja teatriteaduse

magistriõppes, teatrikunsti magistriõppes ning kultuurikorralduse rakenduskõrgharidusõppes, samuti EMTA lavakunsti bakalaureuseõppes ja kultuurikorralduse magistriõppes. Lavakunsti bakalaureuseõppe lõpetajate arv kõigub eeskätt seetõttu, et vastuvõtt toimub seal paarisarvulistel aastatel.

Lisaks vastuvõtutsüklitele mõjutavad lõpetajate arvu ka mitmed muud tegurid. Lõpetajate arvu võib mõjutada ka õppekavade struktuur – mõnes programmis võivad õpingud võtta nominaalajast kauem ning seetõttu koonduvad lõpetajad järgmisesse aastasse. Samuti võivad rolli mängida muutused tööturul ja erialase nõudluse kõikumised, mis mõjutavad nii sisseastujate motivatsiooni kui ka õpingute lõpetamise dünaamikat.

Tabel 16. Etenduskunsti valdkonnaga seotud kutse- ja kõrghariduse erialade lõpetajate arv 2020-2023.

		2020	2021	2022	2023
Kutseharidus kokku		23	33	25	29
Tallinna Muusika- ja Balletikool (MUBA)		20	24	19	25
Rütmimuusika laulmine		8	4	4	5
Klassikaline laul		3	5	3	5
Kaasaegne tants		4	6	2	5
Klassikaline ballett		5	9	10	10
Heino Elleri Muusikakool		3	9	6	4
Klassikaline laul		-	6	6	3
Rütmimuusika laul		3	3	-	1
Kõrgharidus kokku		88	91	79	75
Eesti Kunstiakadeemia (EKA)		3	9	5	-
Stsenograafia	Bakalaureus	3	9	5	-
	Magister	-	-	-	-
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA)		28	18	25	15
Lavakunst	Bakalaureus	17	-	19	-
Teatrikunst ja teatripedagoogika	Magister	-	5	-	-
Kaasaegsed etenduskunstid	Magister	-	11	-	-
Kultuurikorraldus	Magister	8	1	-	13
Muusika ja teatrikunst	Doktor	3	1	6	2
Tallinna Ülikool (TLU)		4	9	1	1
Koerograafia	Bakalaureus	4	9	1	1
Tartu Ülikool (TU)		53	55	48	59
Etenduskunstid	Rakenduskõrgharidus	-	-	-	-
Kultuurikorraldus	Rakenduskõrgharidus	16	16	18	13
Tantsukunst	Rakenduskõrgharidus	9	8	5	5
Teatrikunst	Rakenduskõrgharidus	-	12	-	14
Kirjandus- ja teatriteadus	Magister	4	3	9	4

Kultuurikorraldus	Magister	24	16	16	23
-------------------	----------	----	----	----	----

Märkus: Halliga on märgitud need õppekavad, kus vastuvõttu enam ei toimu. Alates 2022. aastast ühendati Georg Otsa nimeline Tallinna Muusikakool, Tallinna Muusikakool ja Tallinna Balletikool üheks tervikuks – MUBA-ks.

Allikas: HaridusSilm, Kutseregister

Parema ülevaate saamiseks tuleks vaadata lõpetajate arvu muutust nelja-aastaste perioodide lõikes.

Doktoriõppe lõpetajate arv on püsinud aja jooksul suhteliselt stabiilne. Aastatel 2008–2011 lõpetas selle taseme 5 tudengit, järgnevatel kahel perioodil tõusis see näitaja vastavalt 13-ni ja 14-ni. Perioodil 2020–2023 langes lõpetajate arv veidi, jõudes 12 inimeseni. Kõik doktorikraadi omandanud olid seotud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiaga (EMTA), mis viitab valdkonna keskendumisele just sellele institutsioonile.

Magistriõppes on täheldatav kindel kasvutrend. Kui 2016–2019 lõpetas 126 tudengit, siis 2020–2023 juba 137, mis tähendab 9% suurust kasvu võrreldes eelneva perioodiga. Suurima panuse andis sellele tõusule kultuurikorraldus, kus lõpetajate arv kasvas 78-lt 101-ni – see on 29% kasv. Tähelepanu väärib ka uus magistriõppe programm kaasaegsed etenduskunstid EMTA-s, mille esimesed 11 lõpetajat jõudsid sihtrühmani alles 2020–2023 aastatel. Mitmed teised suunad – näiteks teatrikunst ja teatripedagoogika ning kirjandus- ja teatriteadus – on pigem näidanud kõikuvaid või langevaid tulemusi, ilma selge kasvusuundumusega.

Bakalaureuse- ja rakenduskõrghariduse tasemel paistab silma pigem langev trend. Kui 2016–2019 lõpetas kokku 217 tudengit, siis 2020–2023 oli lõpetajaid juba ainult 184 – see tähendab 15% langust. Suurim kukkumine toimus koerograafia (TLU) erialal, kus lõpetajate arv vähenes rohkem kui poole võrra – 35-lt 15-ni. Samuti on langus märgatav tantsukunsti, teatrikunsti ja stsenograafia erialadel. Erandina säilitas lavakunst EMTA-s stabiilsuse (33 → 36 lõpetajat) ning kultuurikorraldus TU-s langes vaid mõõdukalt (69 → 63), jäädes siiski kogu taseme populaarseimaks õppesuunaks.

Kutseõppes osalejate arv on kasvanud igal nelja-aastasel perioodil, näidates järjepidevat ja märkimisväärset huvi suurenemist erialase hariduse vastu. Võrreldes perioodi 2008–2011 ja 2020–2023 vahel on õppurite koguarv enam kui neljakordistunud. See areng peegeldab kutsehariduse tugevnenud positsiooni ja suurenevat atraktiivsust õppijate seas. Klassikalise laulu eriala koges olulist kasvu juba 2012–2015, mil osalejate arv tõusis 10-lt 29-ni. Ehkki järgmistel aastatel on osalejate arv mõnevõrra kõikunud, säilib üldine kasvutrend. Rütmimuusika laulmine on samuti näidanud tugevat arengut: 2008–2011 osales sellel erialal neli õppurit, kuid 2020–2023 juba 28. Kaasaegne tants lisandus kutseõppesse 2015/16. õppeaastal ning on hoidnud stabiilset osalust, kasvades 15-lt 17-ni kahe perioodi jooksul. Klassikaline ballett on samuti alates 2015/16. õppeaastast esindatud ning on näidanud selget tõusu, kasvades 24 õppurilt 34-ni. Need tulemused näitavad, et uued erialad on õppijate poolt hästi vastu võetud ja kinnistunud. Heino Elleri Muusikakoolis pakutud laulmise eriala kadumine peale 2012. aastat viitab tõenäoliselt õppekavade ümberkujundamisele, mille tulemusel on üldisem nimetus asendunud spetsiifilisemate suundadega nagu klassikaline ja rütmimuusika laulmine.

Tabel 17. Etenduskunstivaldkonnaga seotud erialade lõpetajate arv nelja-aastaste perioodide lõikes 2008-2023.

	2008-2011	2012-2015	2016-2019	2020-2023
Kokku doktoriõpe	5	13	14	12
Muusika ja teatrikunst (EMTA)	5	13	14	12
Kokku magistriõpe	78	108	126	137
Stsenograafia (EKA)	8	8	7	-
Teatrikunst ja teatripedagoogika (EMTA)	9	5	14	5
Kaasaegsed etenduskunstid (EMTA)	-	-	-	11

Kultuurikorraldus (EMTA, TU)	36	64	78	101
Kirjandus- ja teatriteadus (TU)	25	31	27	20
Kokku bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	232	235	217	184
Stsenograafia (EKA)	25	26	18	17
Lavakunst (EMTA)	32	36	33	36
Koerograafia (TLU)	49	40	35	15
Etenduskunstid (TU)	-	-	-	-
Kultuurikorraldus (TU)	62	66	69	63
Tantsukunst (TU)	37	36	31	27
Teatrikunst (TU)	27	31	31	26
Kokku kutseõpe	27	48	70	110
Klassikaline laul (MUBA, Heino Elleri Muusikakool)	10	29	21	31
Kaasaegne tants (MUBA)	-	-	15	17
Klassikaline ballett (MUBA)	-	-	24	34
Rütmimuusika laulmine (MUBA, Heino Elleri Muusikakool)	4	18	10	28
Laulmine (Heino Elleri Muusikakool)	13	1	-	-

Märkus: Halliga on märgitud need asutused, kus antud õpet enam ei pakuta. Tallinna Muusika- ja Balletikooli alla on arvestatud Tallinna Balletikool, G. Otsa nim Tallinna Muusikakool.

Allikas: HaridusSilm, Kutseregister

6.4 Täienduskoolitused

Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia pakub mikrokraadi **kaasaegse teatriõpetuse** ja **kaasaegse tantsuõpetuse** erialadel.

- **Kaasaegse teatriõpetuse** mikrokraadi (15 EAP) programm on loodud neile, kes soovivad uuendada ja täiendada oma teadmisi teatriõpetuse vallas ning mõtestada end loova tegevuse juhendajana. Mikrokraadiprogramm käsitleb teatrit kui pedagoogilist tööriista, mille kaudu toetatakse loovuse, sotsiaalsete oskuste, kultuuriteadlikkuse ja eneseväljenduse arengut. Sisseastumise eelduseks on huvi ja valmisolek õppida. Varasem praktiline kogemus või eelnevalt omandatud haridus teatri või hariduse valdkonnas tuleb kasuks, kuid ei ole kohustuslik.
- **Kaasaegse tantsuõpetuse** mikrokraadi (15 EAP) programmi eesmärk on pakkuda tantsupraktikutele kaasaegseid meetodikaid ja uuendada nende teadmisi, tuues kokku kunsti ja pedagoogika. Õppetöö aitab siduda erialase praktika tänapäevase haridusmõttega, mõtestada senist kogemust, arendada uusi oskusi ning analüüsida oma tegevust professionaalses raamistikus. Programm on suunatud erinevate haridustasemetega tantsupraktikutele: õpetajatele, kunsti- ja loomingulistele juhtidele ning ringijuhitidele, kes soovivad värskendada oma lähenemist kaasaegsele tantsuharidusele.

6.5 Huviharidus

Huviharidus pakub lastele ja noortele suurepärase võimaluse tutvuda etenduskunstide maailmaga juba varajases eas. Eestis tegutseb mitmekesine valik huvikoolidest, stuudiotest ja keskustest, mis võimaldavad arendada esinemisoskust, loovust ja eneseväljendusvõimet teatri, tantsu ja muusika kaudu.

Kunsti- ja huvikoolid pakuvad spetsialiseeritud programme üle kogu Eesti, hõlmates muusikaringe, tantsustuudiodid ja näiteringe. Nendes arendatakse loomingulist mõtlemist, lavalist enesekindlust ning toetatakse noorte isiksuse arengut.

Erilise väärtusega on **noortestuudiod**, mis tegutsevad professionaalsete teatrite juures ning pakuvad süvendatud õppevõimalusi. Noortel on võimalus õppida otse oma ala spetsialistidelt, omandades teadmisi näitlejameisterlikkuse, lavakõne, liikumise, rollianalüüsi ja lavataguste tööprotsesside kohta. Sellised keskkonnad soodustavad loomingulise julguse ja eneseväljendusoskuse kasvu. Näiteks

- **Eesti Noorsooteatri noortestuudio** keskendub teatrikunsti laiapõhjalisele õpetamisele 15–18-aastastele, ühendades klassikalise näitlejatehnika tänapäevaste visuaalteatri väljendusviisidega. Noored saavad võimaluse omandada kaheaastase õppetsükli jooksul näitlejameisterlikkuse, lavakõne, lavalise liikumise ning visuaalteatri alused.
- Vanemuise teatri juures tegutsev **Kollase kassi suvekool** on mõeldud 14–19-aastased noortele. Suvekooli õpilased saavad kaasa teha lavastuses, mis valmib kümnekonna päeva jooksul juhendajate käe all. Lisaks õpitakse juurde veel teisi teatriametiteid ja saadakse tundma teatri tehnilist poolt.
- **Endla Noortestuudio** alustas tegevust 2004. aasta sügisel. Noortestuudiosse on oodatud vähemalt 15-aastased teatrihuvilised, kes soovivad oma loovust ja näitlejameisterlikkust arendada. Studio eesmärgiks seati noortele teatriõpetuse andmine ja igal aastal ühe noortelavastuse Endla lavale toomine.

Lisaks tegutsevad paljudes paikades üle Eesti rahvamajade ja kultuurimajade juures teatriringid, mis pakuvad loomingulist eneseteostust kodukandi keskkonnas. Näiteks Paide Muusika- ja Teatrimaja ühendab endas nii muusikaõppe kui ka teatriringid, olles piirkondlikult oluline kultuurikeskus.

7. SWOT analüüs

7.1 Tugevused

- Eesti kutselise teatri enam kui sajandipikkune ajalugu on loonud tugeva kultuurilise aluse, mille tulemusel on teatritel kõrge väärtus ühiskonnas. **Teatrikülastuste suur arv** näitab, et eestimaalased hindavad etenduskunsti ning peavad seda oma kultuuri oluliseks osaks.
- **Hea regionaalne jaotus ja hea teatrivõrgustik.** Professionaalsed teatrid tegutsevad kõigis Eesti suuremates piirkondades, pakkudes elanikele regulaarseid kultuurielamusi. Lisaks on laialdaselt levinud väiksemad etendusasutused, harrastusteatrid ja kogukondlikud esinemislavad, sealhulgas külakultuurikeskused ja rahvamajad.
- **Kõrge professionaalne tase ja rahvusvaheline kogemus.** Eesti näitlejad on tuntud oma professionaalsuse ja pühendumuse poolest. Samuti paistavad silma tantsukunstnikud, kellel on tugev hariduslik taust ning märkimisväärne rahvusvaheline kogemus, mis toetab valdkonna arengut ja kvaliteeti.
- **Tugev koostöövalmidus:** Etenduskunstide valdkonnas esineb tugev valmisolek koostööks ning selle toetamiseks on loodud head struktuursed ja suhtelised eeldused. Paljud projektid sünnivad erinevate loomeüksuste ja kunstnike koostöös, mis soodustab teadmiste ja ressursside jagamist ning tugevdab valdkonna sisemist ühtsust.
- Eesti teatrimaastikku iseloomustab **suur vormiline ja žanriline mitmekesisus.** Klassikalise draama kõrval tegutsevad edukalt eksperimentaalsed lavastusvormid, visuaalteater, dokumentaalne lähenemine ja kaasaegne tants. Publikule pakutakse sisuliselt eriilmelisi teatrikogemusi, mis rikastavad kogu kultuuripilti ja toetavad kunstilist vabadust.

7.2 Nõrkused

- Teatrietenduste läbiviimine on väga **ressursimahukas** tegevus, mis nõuab märkimisväärseid panuseid nii inimressursside, rahaliste vahendite kui ka aja mõttes. Valdkonna spetsiifikast tulenevalt ei ole neid protsesse võimalik oluliselt optimeerida. Samal ajal vajavad teatrite töökeskkond ja taristu pidevat hooldust, kaasajastamist ja arendamist, et säilitada nende funktsionaalsus ning vastavus tänapäevastele tehnilistele ja loominguilistele nõuetele.
- **Suur sõltuvus avalikust rahastusest**, mida tingivad Eesti piiratud turumaht ning teatrikunstile omane ressursimahukus.
- **Töötasud ei ole konkurentsivõimelised**, mis koos ebastabiilse ja ebamäärase rahastamisega põhjustab valdkonnas finantsilist ebakindlust ja ressursipuudust. See ohustab etenduskunstide kestlikkust ning muudab valdkonna vähem atraktiivseks nii praegustele tegijatele kui ka potentsiaalsele järelkasvule.
- **Valdkonna ärisektor ei ole koroonakriisist täielikult taastunud** – vähenenud on nii tegutsevate ühingute arv kui ka müügitulu, mis kitsendab valdkonna mitmekesisust ja ahendab loomeväljundite paljusust.

- **Kaasaegse tantsu piiratud tuntus ja nähtavus.** Kui traditsioonilised ja Eesti kultuuriruumi juurdunud tantsuvormid, nagu ballett ja rahvatants, on elanikkonna seas populaarsed, siis kaasaegne tants ning muud, siis kaasaegne tants ja muud tantsuvormid saavad vähem püsivat tähelepanu ja sisulist kajastust.

7.3 Arenguvõimalused

- **Teatrite rahastamispehõimõtete arendamine.** 2022. aastal uuendati teatrite rahastamispehõimõteteid reguleerivat seadust. See samm aitab ühelt poolt leevendada varasema süsteemi kitsaskohti ning teisalt peegeldab riigi valmisolekut teha sisulist koostööd teatriasutustega. Koostöö riigi ja teatrite vahel loob eeldused valdkonna arenguks ning paremateks ja stabiilsemateks töötingimusteks.
- Ühiskonnas on viimasel ajal **sagenenud arutelud** selle üle, et vabakutseliste loovisikute töö ei ole alati õiglaselt tasustatud ning sellega ei kaasne sotsiaalseid garantiisid. Need küsimused puudutavad otseselt ka etenduskunstide valdkonda. **Arutus osalemine ja ettepanekute tegemine** aitab kaasa selgemate ja kestlikumate töökorralduste kujunemisele.
- **Eesti teatristatistika on kvaliteetne**, süstemaatiline ja avalikult kättesaadav. See võimaldab teadlikku otsustamist teatripoliitika ja rahastamise kujundamisel ning toetab valdkonna andmepõhist arendamist.
- **Tantsuvaldkonna organiseerumine:** viimase kümnendi jooksul on Eesti tantsuvaldkond teinud märkimisväärseid edusamme struktuurse organiseerumise suunas. Erialaliitude ja koostöövõrgustike teke on tugevdanud valdkonna sisest koostööd, suurendanud esindusvõimekust ning parandanud võimalusi ühishuvide eest seismisel. See on oluline eeldus tantsuvaldkonna strateegiliste eesmärkide saavutamiseks tulevikus.
- **Kaasaegne taristu ja uued loomekeskkonnad:** uute mängukohtade teke ja olemasolevate arendamine suurendavad teatri ligipääsetavust ja atraktiivsust publikule. Samal ajal pakuvad need kunstnikele rohkem loomingulisi võimalusi ning toetavad eriilmeliste lavastusvormide ja koostööprojektide teket.

7.4 Takistused ja ohud

- **Erateatrite rahastuse prognoosimatus.** Kui suuremate riigiteatrite rahastus on stabiilsem ja etteaimatavam, siis erateatrite ja väiksemate tegijate toetus sõltub iga-aastasest projektipõhisest taotlusvoorst ja komisjoni hinnangust, mitte pikaajalisest rahastusleppes. Toetuse suurus võib kõikuda sõltuvalt taotlejate arvust ja üldisest eelarvemahust. Erinevalt riigi sihtasutustest puudub erateatritel püsiv rahastusraamistik, mis muudab tegevuse planeerimise keerulisemaks ja suurendab majanduslikku ebakindlust.
- **Tantsukunsti vähene riiklik rahastus.** Riiklik toetus nüüdistsantsukunstile on teiste etenduskunstide valdkondadega võrreldes väike ning toetussüsteem on valdavalt projektipõhine. See piirab valdkonna pikaajalist arengut ja takistab stabiilsete struktuuride kujunemist. Ebapiisav on ka investeringute maht nüüdistsantsu infrastruktuuri.
- **Professionaalsete tantsijate ja koreograafide töötingimuste puudulikkus.** Napib vabalt kasutatavaid stuudioid ning võimalusi regulaarseks enesetäiendamiseks, näiteks liikumistundideks, töötubadeks ja meistriklassideks. See piirab loometööd, oskuste arendamist ja tantsukunsti jätkusuutlikku arengut.

- **Tehnilise personali väljavool madala tasustamise tõttu.** Palgatingimused ei ole konkurentsivõimelised teiste sektoritega, mistõttu lahkuvad kvalifitseeritud tehnilised töötajad paremate töötingimustega valdkonnadesse.

8. Arengusuunad

Eesti inimesed on harjunud teatris käima ning teatrikunstil on Eesti kultuuriruumis püsiv ja tähendusrikas koht. Teatrikunsti elujõulisust toetab tugev ideede ja loomingulise potentsiaali varu, mis avaldub nii uutes algupärastes lavastustes kui ka klassikalise repertuaari värskes tõlgendamises. Teatris käimine on saanud loomulikuks osaks kultuurilisest elustiilist ning seda kinnitavad ka **stabiilselt kõrged teatrikülastuste arvud**, mis on aastate jooksul püsinud tõusutrendis.

Samas ei ole kõik etenduskunstide vormid publiku seas võrdselt populaarsed. Kui sõnalavastused äratavad laialdast huvi ja toovad teatrisaalid rahvast täis, siis teised lavastusvormid, nagu näiteks **kaasaegne tants**, on olnud tähelepanu võitmisel tagasihoidlikumad. Tantsukunsti esindajad märgivad siiski, et inimeste teadlikkus ja huvi selle kunstivormi vastu on tasapisi kasvanud. See loob eeldused, et positiivne areng jätkub ka tulevikus.

Etenduskunstide eksport on sõnalavastuste puhul endiselt tagasihoidlik. Suurem potentsiaal välisesinemisteks on nüüdistantsul ja kaasaegsel etenduskunstil. **Koroonakriisist tingitud piirangud pidurdasid valdkonna rahvusvahelistumist** ning varasem koostöö ei ole veel täielikult taastunud. Seetõttu on rahvusvaheliste suhete ja koostöövõrgustike arendamine üks olulisemaid lähituleviku ülesandeid.

Nii nagu kujutava kunsti valdkonnas, on ka etenduskunstides järjest aktuaalsemaks muutunud vabakutseliste **loovisikute sotsiaalsete garantiide küsimus**. Enamik loomeinimesi töötab projektpõhiselt, mis ei taga neile mingit sotsiaalkaitset. Erialaliidud ja valdkonna tugistruktuurid on seetõttu algatanud aktiivse dialoogi riigiga, et leida kestlikke ja õiglasemaid lahendusi.

Valdkondadevaheline koostöö areneb üha enam, süvenedes ja viies loomuliku žanripiiride hägustumiseni. Etenduskunstnikud teevad tihedat koostööd teiste kunstivaldkondade esindajatega, näiteks kaasaegse kunsti loojatega. Selle tulemusel muutub selgete žanrimääratluste tegemine järjest keerulisemaks, kuid just sellises piiritus loomekeskkonnas sünnivad sageli kõige innovaatilisemad ja vaatajat kõnetavamad vormid.

Lisa 1 – EMTAK 2008

90011 Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine

- sõna-, muusika-, tantsu- või tsirkuselavastuste loomine ja esitamine/etendamine:
- draama-, ooperi-, balleti-, tsirkuse- jms trupptide tegevus
- vabakutseliste (üksik)esinejate, nt näitlejate, balleU- ja tsirkuseartistide, akrobaatide jt tegevus

90021 Lavakunsti abitegevused

- lavastajate ja näitejuhtide tegevus
- lavameistrite ja -kujundajate, dekoraatorite, valgustajate, lavatöölise jms tegevus
- lavastuste, kontserteerite jms kultuuriürituste produtsentide ja korraldajate tegevus (k.a statsionaarset ruumi või hoonet omavad kultuuriürituste produtsendid ja korraldajad)
- kunsti-, muusika- ja kirjandusteoste autoriõiguste haldamine

90041 Teatri-, kontserdi jms hoonete käitus

- teatrimajade, kontserdihallide, -saalide jms hoonete käitus